

TOIMINTA JA HALLINTO 2005:14

Oikeuspoliittisen tutkimuksen kehittäminen

Selvitysmiesraportti

*Oikeuspoliittisen tutkimuksen
kehittäminen*

Selvitysmiesraportti

ISSN 1458-6436
ISBN 952-466-315-5
Oikeusministeriö
Helsinki

KUVAILULEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
12.9.2005

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) OTT Pekka Timonen	Julkaisun laji Selvitysmiesraportti					
	Toimeksiantaja Oikeusministeriö					
	Toimielimen asettamispäivä 17.3.2005					
Julkaisun nimi Oikeuspoliittisen tutkimuksen kehittäminen Selvitysmiesraportti						
Julkaisun osat						
<p>Tiivistelmä</p> <p>Oikeusministeriön 17.3. 2005 asettama selvitysmies OTT Pekka Timonen on laatinut ehdotuksen oikeuspoliittisen tutkimuksen kehittämisohjelmaksi. Selvitystyötä on ohjannut ja tukenut oikeusministeriön samana päivänä asettama, lainsäädäntöjohtaja Matti Niemivuon johdolla toiminut ohjaus- ja tukiryhmä. Selvitystyö perustuu valtioneuvoston periaatepäätökseen 7.4.2005 julkisen tutkimusjärjestelmän kehittämisestä.</p> <p>Selvitysmies on ehdotuksessaan tarkastellut mm. Oikeusministeriön nykyisiä tutkimuskäytäntöjä sekä Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen asemaa ja tehtäviä sekä esittänyt kannanottonsa kehittämislinjoiksi ja oikeuspoliittisen tutkimuksen kehittämisohjelman keskeisiksi kohdiksi.</p> <p>Oikeusministeriö on selvitysmiesraportin pohjalta 30.9.2005 valmistellut valtion tiede- ja teknologianeuvostolle ehdotuksen oikeuspoliittisen tutkimuksen kehittämisohjelmaksi, joka on koottu erilliseksi julkaisuksi.</p>						
<p>Avainsanat: (asiasanat)</p> <p>oikeuspoliittinen tutkimus, sektoritutkimus, julkisen tutkimusjärjestelmän kehittäminen</p>						
<p>Muut tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero)</p> <p>OM 4/021/2005</p>						
Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön toiminta ja hallinto 2005:14		ISSN 1458-6436	ISBN 952-466-315-5			
Kokonaissivumäärä 62	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen			
Jakaja Oikeusministeriö		Kustantaja Oikeusministeriö				

Sisältö

1. Esipuhe
2. Selvitystyön lähtökohdat
3. Selvitystyön toteutus
4. Oikeusministeriön nykyiset tutkimuskäytännöt
5. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos ja sen hyödyntämismahdollisuudet
6. Ministeriön eri osastojen näkökulmat
7. Tutkimuksen rooli oikeusministeriön strategiassa ja toimintasuunnitelmassa
8. Ministeriön strategian ja osastojen näkökulmien yhteensovittaminen
9. Sektoritutkimuksen hyödyntämistä koskevat kannanotot
10. Yhteenveto sekä kehittämisohjelman keskeiset kohdat

1. Esipuhe

Oikeusministeriö päätti 17.3.2005 asettaa hankkeen, jonka tehtävänä on valmistella ehdotukset oikeuspoliittisen tutkimuksen kehittämisohjelmaksi julkisen tutkimusjärjestelmän rakenteellista kehittämistä koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen pohjalta.

Hankkeen toteuttamista varten asetettiin selvitysmies sekä nimettiin ohjaus- ja tukiryhmä. Selvitysmieheksi kutsuttiin oikeustieteen tohtori Pekka Timonen. Ohjaus- ja tukiryhmän puheenjohtajaksi nimettiin lainsäädäntöjohtaja Matti Niemivuo ja jäseniksi lainsäädäntöneuvos Antti Leinonen, hallitusneuvos Jussi Pajuoja, erityisasiantuntija Sakari Laukkanen, suunnittelupäällikkö Harri Mäkinen ja johdon asiantuntija Kaisa Sistonen. Ryhmän sihteeriksi nimettiin neuvotteleva virkamies Aarne Kinnunen, joka on myös toiminut selvitysmiehen yhdyshenkilönä ministeriön henkilöstöön päin sekä koonnut merkittävän osan selvitystyössä tarvittusta aineistosta.

Asettamispäätöksen mukaan selvitysmiehen tehtävänä on koota ehdotus oikeuspolitiikan tutkimuksen kehittämisohjelmaksi. Työssä tulee kuulla Oikeuspoliittista tutkimuslaitosta sekä toimia tarvittavilta osin yhteistyössä muiden hallinnonalojen oikeuspoliittista tutkimusta sivuavien vastaavien selvityshankkeiden kanssa. Selvitystyön määräaika päättyy 15.9.2005.

Selvitysmies esittää raporttinaan oikeusministeriölle seuraavan.

Helsingissä 12.9.2005

Pekka Timonen

2. Selvitystyön lähtökohdat

Selvitystyön lähtökohtana on valtioneuvoston periaatepäättös julkisen tutkimusjärjestelmän rakenteellisesta kehittämisestä 7.4.2005. Periaatepäättöksen kohdan 1. mukaan ”Julista tutkimusjärjestelmää kehitetään toiminnallisena kokonaisuutena nykyiseltä pohjalta tutkimus- ja kehittämistoiminnan laadun ja relevanssin jatkuvaksi parantamiseksi.” Periaatepäättöksen kohdissa 17 sekä 19–21 on määritelty ne kaikkia ministeriöitä koskevat toimet, joita ministeriöiltä edellytetään. Periaatepäättöksen mukaan:

- (17) Kaikki ministeriöt arvioivat hallinnonalallaan valtioneuvoston kanslian, opetusministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön syksyllä 2004 julkaisemissa raporteissa olevat, sektoritutkimusta ja sen hyödyntämistä sekä ministeriöissä että tutkimuslaitoksissa koskevat ehdotukset.
- (17) Ministeriöt laativat arvioinnin ja valtioneuvoston periaatepäättöksen pohjalta hallinnonalan sektoritutkimuksen aikataulutetut kehittämis- ja hyödyntämishjelmat, jotka laaditaan yhteistyössä niiden muiden hallinnonalojen kanssa, joita raportin ehdotukset samanaikaisesti koskevat.
- (19) Ministeriöt nimeävät vastuuhenkilön tai -yksikön, jonka tehtävänä on johtaa ja koordinoida hallinnonalan sektoritutkimuksen strategista suunnittelua ja tutkimusresurssien käyttöä sekä kehittää tutkimusten hyödyntämismekanismeja.
- (20) Ministeriöt lisäävät sitomatonta tutkimusrahoitustaan, kehittävät yhteistyötään Suomen Akatemian kanssa sekä kehittävät tulosohejaustaan sen varmistamiseksi että hallinnonalan tutkimuslaitosten tehtävät sekä hallinnonalan tarvitseman tutkimustiedon tuottamisessa että peruskompetenssin kehittämisessä toteutuvat ja että toiminnan vaatimat yhteistyöverkostot vahvistuvat.

- (21) Tutkimuslaitokset hankkivat nykyistä enemmän ulkoista tutkimusrahoitusta ja sekä ministeriöt että tutkimuslaitokset kehittävät tutkimusrahoituksensa hallintaa ja kustannuslaskentaa sekä yhtenäistävät laskutusperusteita.

Valtion tiede- ja teknologianeuvoston sihteeristön 11.5.2005 päivätyssä muistiossa kehittämistyön lähtökohtia on täsmennetty seuraavasti:

”Ministeriöiden tulee siis muun ohella arvioida selvitysmies Huttusen raportissa olevat lukuisat suositukset ja myös nimetä vastuuhenkilö tai –yksikkö, jonka tehtävänä on johtaa ja koordinoita hallinnonalan sektoritutkimuksen strategista suunnittelua ja tutkimusresurssien käyttöä sekä kehittää tutkimusten hyödyntämismekanismeja. Sektoritutkimuksen vastuuttaminen nykyistä keskimäärin yleisemmälle tasolle luo osaltaan edellytyksiä ministeriöiden ja tiede- ja teknologianeuvoston ja sen vahvistuvan sihteeristön yhteydenpidon kehittämiseksi.”

Tiede- ja teknologianeuvoston sihteeristön 17.5.2005 päivätyssä muistiossa ”Sektoritutkimuksen hallinnonaloittaiset kehittämis- ja hyödyntämisohjelmat” on annettu tarkentavia ohjeita kehittämisohjelmien laadinnasta ja rakenteesta. Muistion mukaan kehittämisohjelmilla on kaksi yhtä tärkeää tavoitetta: niiden on annettava riittävä pohja sektoritutkimusta koskevan kokonaissuunnitelman laatimiseksi sekä tuettava hallinnonalan omia kehittämistoimia sektoritutkimuksen ja sen hyödyntämisen edistämiseksi.

Ohjeen mukaan ohjelmat jaetaan strategiseen ja operatiiviseen osaan siten, että strategisessa osassa tulee esittää hallinnonalan sektoritutkimuksen ja sen hyödyntämisen strategiset kehittämiskysymykset, jotka vertautuvat muiden hallinnonalojen vastaaviin näkemyksiin. Operatiivisessa osassa esitetään hallinnonalan omin toimenpitein toteutettavat kehittämistoimet sekä arvioidaan VNK:n globalisaatioraporttiin ja selvitysmiesraportteihin – professori Huttusen ja professori Rantasen – sisältyvät operatiivisen tason kannanotot.

Kehittämisohjelmien rakennesuositus on muistion mukaan seuraava:

A) Strateginen kehittäminen

- hallinnonalan visio sektoritutkimuksesta hallinnon strategisena resurssina
- tutkimuksen strategiset kehittämistavoitteet
- tutkimuksen hyödyntämisen strategiset kehittämistavoitteet
- valtioneuvoston periaatepäätöksen kohdista 19–21 johtuva kehittämis-tarve
- sektoritutkimuksen kansainvälistäminen

B) Operatiivinen kehittäminen

- hallinnonalan toimenpitein vuoteen 2010 mennessä toteutettavat aikatau-lutetut kehittämistoimet sekä kokoava arvio kehittämisohjelmien lähtö-kohtana olevien raporttien sisältämistä suosituksista.

Selvitysmiesraportti on tarkoitettu tukemaan oikeusministeriön sisäistä virkamiesvalmis-telua ja sen taustana oleva valtioneuvoston piirissä tehty valmistelutyö on erittäin laajaa. Raportti on sen vuoksi kirjoitettu suppeaksi ja siinä on mahdollisimman pitkälle vältetty aiempiin selvityksiin jo sisältyvien kuvailevien jaksojen toistamista.

Selvitystyötä tehtäessä on tullut ilmeiseksi, että kehittämisohjelman kannalta keskeinen ongelma on tutkimus- ja kehittämistoiminnan vähäinen rooli ministeriön tähänastisessa strategiatyössä. Tätä puutetta ei voida korvata eikä tutkimustoiminnan integrointia to-teuttaa selvitystyöllä, sillä hallinnonalan visio sektoritutkimuksesta sekä tutkimuksen ja sen hyödyntämisen kehittämistavoitteet tulisi muodostaa ministeriön strategiatyön osa-na. Selvitysmiehen raportissa on sen vuoksi pyritty toisaalta jäsentämään tilannetta ny-kyisen strategian ja toimintasuunnitelman näkökulmasta sekä toisaalta arvioimaan oike-usministeriön näkökulmasta ne suositukset, jotka ovat olleet valtioneuvoston sektoritut-kimuksen kehittämisohjelman lähtökohtana.

Tästä seuraa, että kehittämisohjelman yleiset osat on kirjoitettu ministe-riön strategiatyötä ennakoiden ja lähdetty siitä, että ne täsmentyvät seu-

raavalla strategiakerroksella. Koska sektoritutkimuksen kehittämisohjelman aikataulu on sekä ministeriötä että selvitysmiestä velvoittava, kehittämisohjelman yksityiskohtainen sisältö sekä vuosia 2006 ja 2007 koskevat ehdotukset on laadittu nyt olemassa olevan strategisen suunnittelun ja siinä yksilöityjen tarpeiden perusteella. Vuosien 2008 – 2010 yksityiskohtaiset kehittämistoimet on jätetty odottamaan ministeriön strategiatyön edistymistä. Samalla ehdotusten prioriteetit kohdistuvat sitotun tutkimusrahoituksen lisäämiseen, sillä sitomattoman rahoituksen lisääminen edellyttää sekä tutkimustarpeiden täsmentämistä että tutkimuksen hyödyntämistapojen kehittämistä.

3. Selvitystyön toteutus

Selvitystyön perustana on oikeusministeriön toimittama aineisto, joka sisältää mm. ministeriön strategian, toiminta- ja taloussuunnitelman, vuoden 2005 tulostavoitteet sekä eräitä sektoritutkimuksen kehittämistä, Oikeuspoliittista tutkimuslaitosta sekä kriminaalipoliittisen osaston tutkimustarpeita koskevia muistioita. Näitä ministeriön omassa suunnittelu- ja strategiatyössä syntyneitä asiakirjoja on selvitystyössä ja tässä raportissa hyödynnetty mahdollisimman pitkälle.

Kuten valtioneuvoston periaatepäätöksessä ja tämän hankkeen käynnistämistä koskevassa päätöksessä on edellytetty, selvitystyön aikana on arvioitu valtioneuvoston kansliassa laadittu globalisaatioselvitys eduskunnalle (”Globalisaation hallinta ja Suomi”) sekä kahdessa selvitysmiesraportissa (professori Huttusen ja professori Rantasen) olevat, sektoritutkimusta ja sen hyödyntämistä sekä ministeriöissä että tutkimuslaitoksissa koskevat ehdotukset. Näitä on tarkasteltu jäljempänä jaksossa ”Sektoritutkimuksen hyödyntämistä koskevat kannanotot”. Raporttien tekstiä ja johtopäätöksiä on mahdollisuuksien mukaan hyödynnetty myös tässä raportissa.

Oikeusministeriö on yksi niistä ministeriöistä, joilta on puuttunut koko hallinnonalan kattava tutkimus- ja kehittämisstrategia. Tästä johtuen ministeriön strategiasta sekä toimintasuunnitelmista puuttuvat täsmällisemmät tutkimustoimintaa koskevat havainnot ja kannanotot. Selvitystyössä on siksi pyritty myös arvioimaan tutkimustyön tarpeita ja hyödyntämismahdollisuuksia siten, että keskeisenä kysymyksenä oli, mitkä ovat ne avain- tai painopistealueet, joiden osalta tutkimustiedon avulla voidaan edistää oikeusministeriön strategisten tavoitteiden toteuttamista. Tässä tarkoituksessa ministeriön strategiasta ja toimintasuunnitelmasta on poimittu kohdat, joita voidaan pitää ns. tutkimusorientoituneina, eli joissa tutkimuksen hyödyntämismahdollisuudet sekä tutkimuksen ja hallinnonalan strategisen suunnittelun integroimismahdollisuudet ovat ilmeisimpiä.

Koska sektoritutkimuksen kehittämisen lähtökohtana on tutkimuksen tehokas hyödyntäminen, selvitystyössä tarkasteltiin myös oikeusministeriön tutkimustarpeita ja nykyisiä

tutkimuksen hyödyntämiskäytäntöjä. Tässä tarkoituksessa hankkeen ohjaus- ja tukiryhmä toteutti tiedon keruun ja siihen liittyvän selvityksen, jossa:

- käytiin läpi kaikki OM:n aloitteesta toteutetut tutkimushankkeet vuoden 2001 alusta lukien,
- selvitettiin, miten kukin hanke liittyi ministeriön strategiaan sekä kyseisen osaston tai yksikön tulostavoitteisiin,
- kysyttiin, miten tutkimustietoa on hyödynnetty ja miten hyödyllisinä kyseisistä hankkeista vastanneet virkamiehet ovat tutkimustuloksia pitäneet,
- pyydettiin arvioimaan, millä tavoin toimeksiantoa olisi voitu tai pitänyt muuttaa, jotta tulokset olisivat olleet paremmin hyödynnettävissä.

Samanaikaisesti edellä kuvatun selvityksen kanssa selvitysmies pyysi Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen johtajalta vastaavan selvityksen laitoksen tutkimushankkeista vuoden 2001 alusta lukien sekä tiedusteli laitoksen käsitystä oikeuspoliittisen tutkimuksen hyödyntämisestä ja hyödyntämismahdollisuuksista. Näiden kahden osaselvityksen tavoitteena oli muodostaa selvitystyötä varten tarvittava kokonaiskuva olemassa olevasta tutkimuksesta ja sen mahdollisuuksista sekä samalla ministeriön eri yksiköissä vallitsevista käsityksistä tutkimustiedon hyödyntämisen mahdollisuuksista ja realiteeteista. Selvitysten tuloksia on tarkasteltu lyhyesti ja melko yleisellä tasolla jaksoissa ”oikeusministeriön nykyiset tutkimuskäytännöt” sekä ”oikeuspoliittinen tutkimuslaitos ja sen hyödyntämismahdollisuudet”. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen johtaja on myös tutustunut selvitysmiehen raportin luonnokseen ja kommentoinut sitä.

Selvitystyössä on siten pyritty ottamaan huomioon sekä oikeusministeriön nykyiset käytännöt että valtioneuvostotasolla asetetut kehittämistavoitteet. Lähtökohtana on ollut, että *kehittäminen ei ole itsetarkoituksellista, eikä kehittämistoimenpiteisiin panostaminen ole perusteltua, ellei sektoritutkimukseen käytettävien panosten lisäyksellä saada sellaista tutkimuksellista tietoa, joka on myös hyödynnettävissä ministeriön ja hallinnonalan yleisemmin toiminnassa.* Tähän liittyvät havainnot ja johtopäätökset ovat joiltakin osin ristiriidassa esimerkiksi professori Huttusen selvitysmiesraportin johtopäätösten kanssa. Näissä tilanteissa ristiriidan syynä on yleensä se, että tämän selvityksen lähtökohdat ja näkökulma ovat ministeriötasolla ja professori Huttusen näkökulma on ollut yleisempi.

Selvitysmiehenä en ole ottanut kantaa siihen, kumpi näkökulma on perustellumpi vaan pyrkinyt vain tuomaan esille niiden eroavuudet.

Selvitystyön aikana ei ole tehty yhteistyötä muiden ministeriöiden kanssa, koska oikeusministeriö ei ole nimennyt sellaisia oikeuspolitiikkaa sivuavia hankkeita, joihin toimeksiannossa viitataan.

Selvitystyön aikana ministeriön eri osastojen ja yksiköiden edustajat ovat nostaneet esille useita sellaisia tutkimustarpeita tai näkökohtia, joiden sisällyttämistä selvitysmiehen raporttiin tai suosituksiin on pidetty tarpeellisena. Näihin on otettu raportissa kantaa vain siltä osin kuin niitä on pidetty merkityksellisinä sektoritutkimuksen kehittämisen ja ministeriön tutkimustoiminnan strategian kannalta. Sitomattomista tutkimusvaroista mahdollisesti rahoitettavien yksittäisten tutkimuskohteiden merkityksen tai etusijajärjestyksen arvioiminen ei kuulu selvitysmiehelle.

4. Oikeusministeriön nykyiset tutkimuskäytännöt

Oikeusministeriön hallinnonalan sektoritutkimuksen rahoitus koostuu:

- Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen (OPTL) toimintamenomäärärahasta (nettomääräraha mom 25.01.22),
ja
- Oikeusministeriön sitomattomista tutkimusmäärärahoista (OM:n toimintamenot, mom. 25.01.21).

OPTL:n toimintamenomääräraha on vuonna 2005 noin 1,3 miljoonaa euroa. Maksullisen toiminnan tuloiksi laitos on arvioinut runsaat 143 000 euroa. Toimintamäärärahaa on vuodesta 2004 nostettu n. 180 000 eurolla, mutta määrärahan taso on useiden vuosien ajan pysynyt melko samalla tasolla. Vuoden 2004 lopussa laitoksessa työskenteli 24 henkilöä, joista 21 kokopäiväisesti.

Oikeusministeriön sitomattomat tutkimus- ja kehittämisvarat ovat vuonna 2005 300 000 euroa. Määrärahan suuruus on viime vuosina vaihdellut ministeriön muun taloustilanteen edellyttämällä tavalla, mutta yleisesti ottaen määrärahan taso on pysynyt melko samalla tasolla.

Alla olevaan taulukkoon on koottu ministeriön keskitetyistä tutkimusmäärärahoista (ylin johto/tutkimushankkeet) rahoitetut hankkeet vuosina 2000-2005. Hankkeista ja niiden rahoituksesta päättää kansliapäällikkö. Määrärahavaraus OM:n toimintamenoista tehdään vuotuisten tulosneuvottelujen yhteydessä.

Hankkeet tulevat vireille yleensä kansliapäällikön ja osastojen aloitteista, monasti myös työryhmien ja muiden valmisteluelinten samoin kuin OPTL:n aloitteesta. Monessa tapauksessa hanke on tullut vireille eduskunnan lausumien pohjalta.

Alla olevan lisäksi ministeriön osastot rahoittavat omien toimintamenomäärärahojensa puitteissa yksittäisiä hankkeita ja selvityksiä. Niiden merkitys euromääräisesti on ollut kuitenkin vähäinen (enimmillään muutamia tuhansia euroja).

Vuosina 2003-2005 on käynnissä ns. saamelaisten maa- ja metsätaloustutkimus, toteuttajina mm. Oulun ja Lapin yliopistot. Tähän on ko. vuosille osoitettu talousarviossa erillinen määräraha, yhteensä 570 000 euroa. Tämän hankkeen määräraha on budjetoitu yleisen osaston (sittemmin hallintoyksikön) toimintamenoihin.

MÄÄRÄRAHAVARAUKSET JA MÄÄRÄRAHOJEN KÄYTTÖ 2000-05

Vuosi	Määräraha- varaus t€	Käytetty vuoden aikana t€	Käyttämättä t€
2000	285	172	113
2001	285	247	38
2002	285	148	137
2003	320	283	33
2004	320	246	74
2005*	320	146	174

*Vuoden 2005 osalta käyttöluku tarkoittaa sopimuksin sidottuja menoja 18.8.2005 mennessä.

Sitomattomilla tutkimusvaroilla on toteutettu lähinnä yhteistyössä OPTL:n kanssa sellaisia oikeusministeriön tutkimushankkeita, joihin laitoksella ei tutkimusohjelmansa puitteissa muuten ole ollut mahdollisuuksia. Vuosien 2004-2007 määrärahakehykseen sisältyy lisäksi 300 000 euron määräraha, jolla on tarkoitus toteuttaa rangaistusten täytäntöönpanoon ja muuhun rikosoikeusjärjestelmään liittyviä tutkimus- ja kehityshankkeita. Tämän määrärahan käyttöä koskeva arviointi ei tässä vaiheessa ole mahdollista.

Osana tätä selvitystyötä ministeriön eri osastoilta pyydettiin selvitystä tutkimus- ja kehittämismäärärahan puitteissa toteutetuista hankkeista sekä erityisesti niiden yhteyksistä ministeriön strategiaan. Tarkoituksena oli selvittää ministeriön eri osastojen välisiä eroavuuksia ja yhtenevyyksiä sekä samalla arvioida, missä määrin tutkimus- ja kehittämismäärärahalla toteutetut hankkeet liittyvät ministeriön strategiaan. Saatujen vastausten perusteella ministeriön kolmen osaston välisiä eroja voidaan luonnehtia seuraavasti:

- Kriminaalipoliittisen osaston kannalta erityisen merkittäviä ovat rikollisuustilanteen yleisseurannat ja rikollisuuden tason osoittimien kehittäminen, kontrolliviranomaisten perusseuranta sekä erilaiset rikollisuuteen liittyvät ajankohtaisteemat. Näillä on yhteys sekä ministeriön strategiaan että strategian kehittämiseen ja tutkimustiedon käyttö on sekä systemaattista että pitkäjänteistä. Pääasiallinen toteuttaja on ollut oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Osaston tutkimuspolitiikka ja osaston toiminnan suunnittelu kytkeytyvät melko johdonmukaisesti toisiinsa.

- Lainvalmisteluosaston kannalta pääpaino on yksittäisiin uudistushankkeisiin liittyvissä ja melko konkreettisissa selvityksissä. Osasto on kuitenkin tilannut sekä yleisluonteisempia, esimerkiksi EU-alueen kehitystä koskevia, selvityksiä että lainvalmisteluhankkeiden taustatiedoksi tarkoitettuja selvityksiä, joita käytetään pikemmin lainvalmisteluhankkeiden lähtökohtien ja tavoitteiden määrittelyssä kuin konkreettisesti jo vireillä olevissa lainvalmisteluhankkeissa. Näillä yleisemmillä selvityksillä voi olla yhteys myös ministeriön strategiaan, mutta lainvalmisteluhankkeisiin liittyvät selvitykset ovat selvästi tapauskohtaisempia ja teknisempiä. Eräissä yleisemmissä hankkeissa toteuttaja on ollut oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, mutta pääosa toimeksiannoista on annettu joko yksittäisille asiantuntijoille / tutkijoille tai yliopistojen tietyille laitoksille. Erityistä tutkimuspolitiikkaa osastolla ei ole.

- Oikeushallinto-osasto on toteuttanut lähinnä sellaisia hankkeita, jotka ovat perustuneet eduskunnan asettamiin tutkimusvelvoitteisiin. Näitä velvoitteita sisältyy sekä eduskunnan vastauksiin hallituksen esityksiin että lakivaliokunnan lausuntoihin ja mietintöihin. Osa hankkeista on varsin pitkäkestoisia ja pääasiallinen toteuttaja on ollut Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Osa toimeksiannoista on perustunut oikeusministeriön strategiaan, mutta erityistä tutkimuspolitiikkaa osastolla ei ole.

Selvitystyön perusteella on aiheellista erottaa toisaalta sektoritutkimus ja toisaalta ministeriön toimintaa tukevat asiantuntijaselvitykset. Kaikki tutkijoilta tilattavat selvitykset eivät ole tutkimusta, eikä niitä ainakaan sektoritutkimuksen kehittämisohjelman yleisten

lähtökohtien kannalta tule sellaisena käsitellä. Lainvalmisteluosaston toiminnassa tärkeä tutkijoiden tai muiden asiantuntijoiden kannanottojen tilaaminen tulisi siten pääosin erottaa tutkimus- ja kehittämismäärärahojen puitteissa tapahtuvasta toiminnasta ja käsitellä osana lainvalmistelun resursointia. Tällaiset selvitykset ovat lainvalmistelun kannalta erittäin tärkeitä, joten muutos ei saa merkitä lainvalmisteluun liittyvien resurssien pienentämistä.

Vain yleisluonteisemmat selvitykset ja lainvalmistelua koskevien strategisten päätösten valmistelussa tarvittavat tutkimukset kuuluvat varsinaisen sektoritutkimuksen piiriin. Sama koskee oikeuslaitoksen kehittämiseen liittyviä laaja-alaisempia hankkeita. Kriminaalipolitiikkaan sekä oikeusolojen kehittämiseen liittyvät tutkimukset ja selvitykset sen sijaan ovat – ainakin pääosin – sellaista selvitystyön kohteena olevaa sektoritutkimusta, jota on perusteltua tarkastella yhtenä kokonaisuutena. Silmiinpistävää on, että ministeriön tutkimuskäytännöissä kansainvälistymiseen ja EU:n kehittymiseen liittyvät hankkeet ovat jääneet lähinnä satunnaisiksi, vaikka ministeriön strategia voimakkaasti korostaa juuri kyseisiä osa-alueita.

5. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos ja sen hyödyntämismahdollisuudet

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on sekä ainoa oikeusministeriön alainen tutkimuslaitos että useimmilla harjoittamansa tutkimuksen lohkoilla ainoa alan yksikkö Suomessa. Laitos toimii pääosin budjettirahoituksen ja oikeusministeriön tai sen hallinnonalan yksiköiden kautta kanavoituvan projektirahoituksen varassa. Oikeusministeriön hallinnonalan ulkopuolisen rahoituksen määrä on verraten vähäinen, mutta kuitenkin laitoksen resurssien kannalta merkittävä. Valtioneuvoston piiristä ulkopuolista rahoitusta on tullut viime vuosien aikana useilta ministeriöiltä, mutta yksittäisiin hankkeisiin. Laitos on myös saanut rahoitusta ainakin EU:lta, Suomen Akatemialta ja Raha-automaattiyhdistykseltä. Lisäksi eräitä hankkeita on voitu toteuttaa apuraharahoituksella ja/tai kansainvälisten yhteishankkeiden kokonaisrahoituksesta saadulla tuella.

Laitoksen tehtävänä on harjoittaa puolueetonta oikeuspoliittista tutkimusta ja siihen liittyvää julkaisutoimintaa, seurata koti- ja ulkomaisen oikeuspoliittisen tutkimuksen kehitystä, ylläpitää ja edistää kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä oikeuspoliittisen tutkimuksen alalla sekä suorittaa oikeusministeriön laitokselle antamat erityiset tutkimus- ja selvitystehtävät. Laitoksessa harjoitettavan tutkimuksen leimallinen piirre on yhteiskuntatieteellisen ja oikeudellisen näkökulman yhdistäminen.

Tutkimuslaitoksen tutkimustoiminta jakaantuu kahteen resursseiltaan likimain yhtä suureen yksikköön: yleiseen yksikköön ja kriminologiseen yksikköön. Tutkimuslaitoksen kriminologinen yksikkö seuraa ja tutkii rikollisuutta ja kriminaalipoliitiikkaa. Oikeusministeriön / kriminaalipoliittisen osaston kannalta erityisen merkittäviä tehtäviä ovat rikollisuustilanteen yleisseurannat ja rikollisuuden tason osoittimien kehittäminen, kontrolliviranomaisten perusseuranta sekä erilaiset rikollisuuteen liittyvät ajankohtaisteemat. Yleisen yksikön tehtäviin kuuluu muu oikeuspoliittinen tutkimus, erityisesti eri oikeudenalojen lainuudistusten seuranta ja arviointi. Viime vuosina yleisen yksikön toiminnassa ovat painottuneet velkajärjestelyyn, tuomioistuintutkimukseen, perheoikeuteen, kansalaisten oikeusongelmiin sekä oikeudellisten palvelujen saatavuuteen liittyvät kysymykset.

Laitoksen tulosohjauksesta on vastannut ministeriön yleinen osasto, joka ei kuitenkaan itse hyödynnä laitoksen tuottamaa tutkimusta. Ministeriön eri osastot voivat antaa laitokselle sen toimialaan kuuluvia tutkimus- ja selvitystehtäviä. Velvollisuus näiden tehtävien suorittamiseen on säädetty asetuksessa Oikeuspoliittisesta tutkimuslaitoksesta (1425/1991). Tämän tyyppisten nopealla aikataululla tehtävien selvitysten teettäminen ei ainakaan nykyisellä rakenteella ja ohjaussuhteella ole täysin mutkatonta. Laitoksen tutkimustoimintaa ei ilman erillistä resursointia voida valjastaa suoraan ajankohtaista päätöksentekoa palvelevan selvitystyön tuottamiseen. Laitoksen eri yhteyksissä esiin tuoman arvion ja näkemyksen mukaan sen kriminologisen yksikön tutkimuskapasiteetista kuluu noin viidesosa tämän tyyppiseen työhön ja ”pikaselvitysten” teettäminen tutkimuslaitoksessa häiritsee kohtuuttomasti laitoksen toimintaa. Samalla selvitysten tekeminen merkitsee väistämättä viivästystä tutkimusohjelmaan merkittyjen tutkimusten toteuttamisessa. Laitoksen tavoitteena on myös pystyä pitämään tutkimuksissa ja selvityksissä korkea laatustandardi, eikä pikaisten selvitysten tekeminen aivan ongelmitta sovi tutkimuslaitoksen tämänhetkisiin työrutiineihin.

Selvitystyön osana laitokselta pyydettiin selvitystä eräistä tutkimustoiminnan suuntaamiseen vaikuttavista seikoista sekä budjettirahoituksen, oikeusministeriön kautta kanavoituvan muun rahoituksen ja hallinnonalan ulkopuolelta saatavan rahoituksen merkityksestä. Samalla laitosta pyydettiin arvioimaan sen toiminnan hyödyntämistä ja hyödyntämismahdollisuuksia oikeusministeriön hallinnonalalla sekä esittämään käsityksensä siitä, missä määrin oikeusministeriön ja laitoksen välistä suhdetta voidaan arvioida ns. tilaaja – tuottaja – näkökulmasta ja missä määrin näkökulman tulisi olla yleisempi.

Vastauksessaan laitos toi esille mm. seuraavan:

- Tulosneuvotteluilla on ratkaiseva osuus laitoksen toimintamäärärahojen käyttöä koskevassa päätöksenteossa ja tulosneuvottelujen yhteydessä sovitetaan siten varsin yksityiskohtaisesti laitoksen toiminnan sisällöstä.
- Laitoksen itse hyväksymiä tilaustutkimuksia tehdään vain, jos tilaus on linjassa laitoksen yleisten tutkimusintressien kanssa.

- Tilaustutkimusten hinnoittelua koskeva ohjeistus on täsmällistä ja yksityiskohtaista. Kustannuksiin lasketaan palkkakulujen sivukustannukset 35,5 % suuruisina sekä lisätään 3 % työkustannuksista aineita ja tarvikkeita varten ja laitoksen yleiskuluosuutena 21 % palkoista sivukuluihin. Lisäksi aineisto- ja julkaisukulut veloitetaan todellisten kustannusten mukaisina.
- Pyydetyn selvityksen aikaväli (2001 ja siitä eteenpäin) on liian lyhyt arvioitaessa oikeuspoliittisen tutkimuksen vaikuttavuutta ja hyödynnettävyyttä ja tilaaja – tuottaja – näkökulma on yleisesti ottaen liian kapea ministeriön ja laitoksen suhdetta arvioitaessa.

Laitos nosti vastauksessaan esille myös useita oikeuspoliittisen tutkimuksen tarvetta, merkitystä ja hyödyntämismahdollisuuksia koskevia seikkoja, jotka eivät kaikin osin ilmene oikeusministeriön strategia- ja toimintasuunnitelmista tai niiden valmisteluun liittyvästä asiakirja-aineistosta. Tällaisia, koko sektoritutkimuksen kehittämisen kannalta merkityksellisiä, näkökulmia ovat:

- Oikeuspoliittinen tutkimus ei perustu, eikä voi perustua, yksinomaan oikeusministeriössä jo todettuihin lainvalmistelun tarpeisiin. Uuden lainsäädännön kehittäminen voi käynnistyä myös omaehtoisen oikeuspoliittisen tutkimuksen tulosten perusteella, mistä esimerkkinä ovat mm. velkasaneerausta koskevan tutkimuksen (1980-luvun lopulta alkaen) ja lainvalmistelun (1990-luvulta alkaen) suhde, uhritutkimukset, oikeuden saatavuutta koskeva tutkimus sekä parisuhteisiin ja perheisiin kohdistunut tutkimus. Laitoksen toiminta ja sen tulosten vaikutukset osoittavat siten, että omaehtoinen oikeuspoliittinen tutkimus voi merkittävästikin vaikuttaa oikeusministeriön strategian valmisteluun ja strategiaan päätöksiin.
- Tutkimustarpeita ja tutkimuksen käyttömahdollisuuksia tulisi arvioida koko hallinnonalan, eikä vain ministeriön ja lainvalmistelun näkökulmasta. Laitoksen perusseuranta on merkityksellistä esimerkiksi tuoma-

reiden, syyttäjien ja asianajajien toiminnan kannalta ja täyttää näiden tietotarpeita. Siten tällainen seuranta tukee ministeriön yleisiä strategia-voitteita, vaikka nimenomaista ja strategiaan päätöksensä perustavaa tilaajaa ei olekaan. Vastaavanlaisia tarpeita ja tehtäviä on myös viranomaisilla, joiden kannalta lakien toimivuutta koskevat seurantatutkimuksen ovat tärkeitä.

- Oikeuspoliittiselle tutkimustiedolle on yleinen yhteiskunnallinen tilaus ja tietoa tarvitaan sekä julkisessa keskustelussa että oikeusministeriössä.
- Tutkimustieto välittyy lainvalmisteluun ja muuhun oikeuspoliittiseen päätöksentekoon muutenkin kuin erikseen tilattavien yksittäisten tutkimusten kautta. Laitos pitää tutkijoiden ns. asiantuntijaosallistumista välittömimpänä ja vaikuttavimpana tapana tutkimustiedon välittymiseen. Yleisesti ottaen tutkimustiedon ja lainvalmistelun suhde ei noudata kaavaa tilaus → tuote → päätelmät vaan usein on kyse pikemmin konsultatiosta.
- Laitoksen tehtäviin kuuluu myös alan perusosaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen, sillä se on ainoa alansa tutkimuslaitos Suomessa. Laitoksen toiminnassa on sen vuoksi annettu – ja on voitava jatkossakin antaa – tilaa myös perustutkimuksen luontoiselle tutkimukselle. Laitos myös muodostaa eräänlaisen kansallisen tietovarannon, joka muodostuu, paitsi olemassa olevasta tutkimustiedosta, myös olennaisesti siitä asiantunteemuksesta ja kontaktiverkostosta, joka laitoksen tutkijoilla on. Tältäkin osin korostuu se, että laitoksen ns. kriittinen tutkijamassa on liian pieni.

Tutkimuslaitoksen vastauksen perusteella on selvää, että laitoksella on sekä oikeuspoliittisesta tutkimuksesta että sen hyödyntämisestä olennaisesti jäsentyneempi käsitys kuin oikeusministeriöllä itsellään. Laitoksen näkökulma oikeuspoliittiseen tutkimukseen on kuitenkin joiltakin osin ministeriön strategisista tarpeista kapeampi, sillä siitä puuttuvat laitoksen painopistealueiden ulkopuoliset kansainvälistymiseen ja EU-yhteistyöhön liittyvät aspektit. Sen sijaan ydinalueillaan tutkimuslaitos on kansainvälisesti verkottunut ja

yhteistyö eri maiden tutkijaverkkojen kanssa on tiivistä. Erityisesti kriminologisen yksikön tutkimusprojektit ovat kansainvälisiä yhteistyöhankkeita.

Selvitystyötä jatkettaessa ja tätä raporttia koostettaessa tutkimuslaitoksen vastaukset on pitkälti otettu sektoritutkimuksen strategian laadinnan lähtökohdiksi laitoksen nykyisen tutkimustoiminnan kattamilla alueilla sekä arvioitaessa niihin liittyviä kehitystarpeita. Sen sijaan tutkimuslaitoksen toiminnan ja oikeuspoliittiselle tutkimukselle kokonaisuutena asetettavien tarpeiden suhdetta joudutaan arvioimaan laajemmasta näkökulmasta sekä ottamaan tällöin huomioon erityisesti kansainvälistymiseen liittyvät tekijät.

Oikeuspoliittista tutkimuslaitosta koskeva tulosohtaus on nykyisellään riittävän tarkkaa ja yksityiskohtaista, eikä sen perusteita ole tarvetta uudistaa. Tulosohtausta on kuitenkin perusteltua jatkossa kehittää siten, että yksityiskohtaisen tulossopimuksen painopisteenä olisivat konkreettisemmin oikeusministeriön esittämiin tarpeisiin liittyvät seikat ja muusta resurssien käytöstä sovittaisiin yleisemmällä tasolla. Samalla laitoksen omat mahdollisuudet päättää tutkimuksen suuntaamisesta ja painopisteistä sekä yleisesti oikeuspoliittiseen tutkimukseen käytettävissä olevista resursseista kasvaisivat. Tällöin tilaaja – tuottaja – näkökulman edellyttämä suhteellisen yksityiskohtainen tulosohtaus ja seuranta kohdistuisi tilaajan kannalta olennaisiin seikkoihin ilman, että sillä rajoitetaan tutkimuslaitoksen mahdollisuuksia seurata kansainvälistä oikeuspoliittista keskustelua sekä jatkuvasti uudistaa kansallisen tutkimuksen näkökulmia ja painopisteitä.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen ohjaukseen kohdistuvat hallinnolliset ja organisatoriset ratkaisut tulisi tehdä oikeusministeriön ja sen eri osastojen tarpeiden mukaisesti. Sektoritutkimuksen kehittämisohjelmassa lähtökohdaksi otettu sektoritutkimuksen koordinoimisen nostaminen lähemmäs ministeriöiden johtoa on edellä todetun perusteella välttämätöntä, sillä nykyinen ministeriön yleiselle osastolle sijoitettu ohjaus eriyttää tulosohtauksen oikeuspoliittisen tutkimustiedon käyttäjäistä.

Selvitystyön aikana on noussut esille myös kysymys oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen perinteisen osastojaon ajanmukaisuudesta. Laitoksen koko ei edellytä tällaista hallinnollista alarakennetta, vaikka sen resursseja kasvatettaisiin merkittävästikin. Osastojaon on lisäksi nähty jakavan laitoksen toiminnan kahteen osaan tavalla, joka on jossakin määrin keinotekoinen ja joka saattaa haitata toiminnan uudistamista sektoritutkimuksen haastei-

den ja oikeusministeriön aiempaa täsmällisempien tarpeiden vaatimalla tavalla. Tästä johtuen laitoksen sisäistä rakennetta tulisi arvioida uudestaan sekä asettaa tavoitteeksi toimintamalli, jossa tutkimustyö organisoidaan yleisempiin tutkimusteemoihin keskittyviin tutkijaryhmiin, jotka samalla varmistavat metodisen osaamisen ja tutkimustiedon välittymisen jatkuvuutta. Tutkimusteemat tulisi valita oikeusministeriön oikeuspoliittisen tutkimuksen kehittämistyössä asettamien prioriteettien perusteella.

6. Ministeriön eri osastojen näkökulma

Ministeriön kolmesta oikeuspoliittista tutkimustietoa hyödyntävästä osastosta vain kriminaalipoliittisella osastolla on valmisteltu oikeuspoliittisen tutkimuksen hyödyntämisen strategiaa. Vastaavanlainen perusanalyysi tulisi toteuttaa lyhyellä aikavälillä – jo sektori-tutkimusohjelmaa valmisteltaessa – myös lainvalmisteluosastolla ja oikeushallinto-osastolla sekä kytkeä sen kautta ministeriön strategiaa ja oikeuspoliittisen tutkimuksen hyödyntämistä toisiinsa. Tämänhetkistä tilannetta on selvitysmiehelle toimitetussa aineistossa kuvattu seuraavasti:

Kriminaalipoliittinen osasto:

- Kriminaalipolitiikan keskeiset tavoitteet ja painopisteet asetetaan eduskunnassa ja valtioneuvostossa. Tavoitteet kirjataan lainsäädäntöön, valtion talousarvioon, hallitusohjelmaan ja hallituksen strategia-asiakirjaan. Oikeusministeriön pitkän aikavälin tavoitetila on määritelty oikeuspolitiikan visiossa ja strategiassa. Kriminaalipoliittisen osaston (KPO) tehtävänä on varmistaa, että eduskunnan, valtioneuvoston ja oikeusministeriön vahvistamat painotukset ja linjaukset otetaan huomioon kriminaalipoliittisissa linjauksissa ja syyttäjälaitoksen toimintaa, rangaistusten täytäntöönpanoa ja muuta kriminaalipoliittisen osaston alaisen hallinnon toimintaa suunniteltaessa. KPO:n tehtäväkenttä painottuu rikosseuraamusalan järjestelmien ja rikoksentorjunnan suunnittelemiseen ja kehittämiseen.
- Kriminaalipoliittisen osaston strateginen ohjaustehtävä tehostuu ja jäsenyy huomattavasti, jos käytössä on toimintoja ja ratkaisuja tukevaa tutkimustietoa. Tutkimustiedon tuottamisessa oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on ratkaisevassa asemassa.

- Tutkimustoiminnan tulevassa suuntaamisessa merkityksellistä on tutkimustarpeen luonne. Rikollisuutta ja kriminaalipoliittisia järjestelmiä koskevaa tietotarvetta kasvattavat tulevaisuudessa mm. globalisaatiokehityksen mukanaan tuomat rikollisuusmuutokset sekä maamme viime vuosien nopeat seuraamusjärjestelmien murrokset. Näiden muutosten myötä myös kotimaiseen järjestelmään kohdistuu aiempaa monensuuntaisempia ja ristiriitaisempia paineita. Samalla kasvaa innovaatioita tuottavan ja vaihtoehtoja erittelevän tutkimuksen tarve ja merkitys.

- KPO tarvitsee erityisesti säännöllisesti tuotettua perustietoa erityisesti rikollisuuskehityksestä. Ilman tätä juoksevaa peruskuvausta on erittäin vaikeaa muodostaa näkemystä ja ottaa kantaa kriminaalipoliittisiin kysymyksiin. KPO:n tulisi myös pystyä esittämään näkemyksiään rikollisuuskehityksen peruskuvauksista siten, että tarkastelukulmat hyödyntäisivät kriminaalipoliittista päätöksentekoa. Aivan erityinen tulevaisuuden kehittämishanke on rikollisuuden tason osoittimien kehittäminen kriminaali- ja oikeuspoliittisten ratkaisujen vaikutusten seuraamiseksi. Tällä hetkellä seuranta perustuu liiaksi viranomaisten toimenpidetilastointiin, joiden kanssa operoitaessa joudutaan usein väärintulkintoihin. Kriminaali- ja oikeuspoliittisten mittareiden (esimerkiksi uhritutkimukset, nuorisorikollisuustutkimukset ja henkirikosten seurantajärjestelmä) tulisi olla siten jalostettuja, että mahdollisuus väärintulkintoihin olisi mahdollisimman pieni. Tällä hetkellä viranomaistoiminnoista riippumattomien mittareiden tuottaminen ja kehittäminen on ollut mahdollista vain epävarmojen erillisrahoitusten avulla eikä henkilöstöresursseja ole riittänyt aineistojen syvälliseen analyysiin ja metodien kehittämiseen.

- KPO:n kannalta tarvetta on myös ajankohtaisiin teemoihin kytkeytyville seuranta- ja evaluaatiotutkimuksille. Tällaisia tarvitaan taustaksi esimerkiksi lainsäädännöllisten ja seuraamusjärjestelmien muutosten kuvaamiseksi ja arvioimiseksi. Tällä hetkellä erityisesti RAKE-hankkeen etenemistä olisi syytä tukea tietotuotannolla. Toimintajärjestelmien muutoksia, esteitä ja edellytyksiä tulisi arvioida ja seurata sekä järjestelmätutkimuksena että tuomittujen ja henkilöstön näkökulmasta. Olisi tärkeää

saada aikaan jatkuvaluonteinen tunnuslukujen seuranta keskeisistä toiminnan ja rakenteiden uudistamisprosesseista. Myös vaikeasti ennakoitaviin erilliskysymyksiin on järkevää kiinnittää huomiota.

- Aivan erityisen tutkimustarpeen muodostaa KPO:n yhteydessä toimivan rikosensorjuntaneuvoston (RTN) sihteeristön työskentelyyn liittyvät tutkimustehtävät. Yhtenä RTN:n tehtävänä on tehdä aloitteita rikosensorjunnan kehittämistä palveleviksi tutkimuksiksi ja kehittää rikosensorjunnan suunnittelua ja menetelmiä. Suomessa on jatkuvasti käynnissä lukuisia rikosensorjuntahankkeita ja menetelmien kehittämiseksi on ensiarvoisen tärkeää, että lupaavista hankkeista tehdään arviointitutkimuksia. RTN:lla ei ole omia tutkijaresursseja, joten tutkimusta on hankittava ulkopuolelta. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on ollut läheisin yhteistyökumppani, mutta tutkimusta on ostettu myös muualta, esimerkiksi Poliisiammattikorkeakoulusta ja yliopistoilta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen kriminologisen tutkimuslaitoksen tutkijat ovat monin eri tavoin osallistuneet RTN:n työskentelyyn.
- Tulevaisuudessa RTN:n tutkimustarpeet tulevat lisääntymään. Erityisesti alkuvuonna 2005 valmistunut kansallinen väkivaltaohjelma tulee edellyttämään seurantatutkimusten käynnistämistä. RTN:n kannalta ongelmana on toisaalta resurssien riittämättömyys tutkimuksen hankkimiseen ja toisaalta se, ettei maassa ole kovin runsaasti aihepiiriä ja metodiikkaa tuntevia tutkijoita. Olisi suotavaa, että oikeuspoliittiseen tutkimuslaitokseen kehittyisi erityistä rikosensorjuntahankkeiden evaluaatiotutkimuksen osaamista. Tämä vaatii kuitenkin ylimääräisiä henkilö- ja taloudellisia resursseja.
- Edellisten lisäksi KPO:ssa on tarvetta on suhteellisen nopealla aikataululla tehtäville suppeille erillisselvityksille. Tehtyjen strategisten linjausten tulisi olla tutkimusten avulla perusteltavissa. KPO:n intresseissä on lisäksi parantaa kriminologisen ja kriminaalipoliittisen tutkimustiedon käyttökelpoisuutta kriminaalipoliittisessa keskustelussa ja päätöksenteossa. Tutkimusten tieteellistä tasoa heikentämättä esimerkiksi oikeuspo-

liittisen tutkimuslaitoksen tulisi tuottaa nykyistä enemmän laajalle yleisölle suunnattua tutkimustietoa ja se voisi kiinnittää enemmän huomiota tutkimuksen julkaisutapoihin.

- Ulkomailla tehtyä kriminologista ja kriminaalipoliittista tutkimusta ei tällä hetkellä riittävästi hyödynnetä Suomessa. Osaltaan tämä johtuu siitä, ettei ole tahoa, jolla olisi resursseja seuloa ja arvioida ulkomaisen tutkimustiedon relevanssia ja käytettävyyttä kotimaassa ja tuottaa tutkimuksia helposti käytettävään muotoon. Tämän tyyppisten tiedontason kartoitusten tuottaminen sopisi luontevasti oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen toimenkuvaan, mutta sekään ei nykyisillä resursseilla ole helposti toteutettavissa.

Lainvalmisteluosasto:

- Osasto tarvitsee toiminnassaan ainakin neljään eri ryhmään lukeutuvia tutkimuksia ja selvityksiä: (i) päivittäisessä lainvalmistelussa ja oikeushallinnossa hyödynnettäviä ”pikaselvityksiä”, (ii) laajoja oikeuspoliittisia selvityksiä, (iii) yhteistyöhankkeita muiden hallinnonalojen kanssa sekä (iv) lainsäädännön vaikutusten seuranta- ja arviointitutkimuksia.
- Tutkimustarpeet eivät välttämättä painotu ministeriön strategian vaan käytännön lainvalmistelutyön näkökulmista.
- Eduskunta edellyttää usein lain vaikutusten seurantaan, johon OM:ssä ei ole järjestelmää eikä resursseja.
- Tutkimuksia ja selvityksiä on voitu tilata joustavasti tahoilta, joilla on paras asiantuntemus ja valmius toimia lainvalmistelun edellyttämällä aikataululla. Kokemukset tällaisesta yhteistyöstä ovat hyviä.

Oikeushallinto-osasto:

- Oikeushallinto-osaston päivittäinen tiedontarve ja seuranta perustuvat oikeushallinnon asianhallintajärjestelmien ja muiden järjestelmien kautta kerättyyn tietoon sekä siitä säännöllisesti tuotettuihin raportteihin. Osaston oma raportointi tyydyttää oikeushallinnon talouden ja toiminnan suunnitteluun ja seurantaan liittyvät tietotarpeet suurelta osin. Oikeushallinto-osaston tuottamia tilastotietoja käytetään hyväksi myös lainvalmistelussa, oikeusministeriön talouden ja toiminnan suunnittelussa sekä ministeriön ulkopuolella tehtävässä tutkimuksessa.
- Oikeusturva-asiain neuvottelukunta on kiinnittänyt huomiota oikeusturva-politiikan tutkimustarpeisiin ja tutkimuksen vähäisyyteen. Tutkimustarvetta ovat lisänneet jatkuvat muutokset tuomioistuimien toimintaympäristössä ja tuomioistuinmenettelyissä. Parhaillaan on vireillä ainakin julkisuuslainsäädäntöä, korkeinta oikeutta, tuomareiden koulutusta ja rikosprosessia koskevia uudistuksia. Suomessa empiiristä tuomioistuintutkimusta on harjoitettu vähän ja ylipäänsä Suomessa on melko heikko oikeussosiologinen tutkimustraditio. Systemaattisen seurantatiedon puuttuessa tuomioistuinmenettelyjen toimivuuden ja mahdollisten ongelmien arvioiminen on vaikeaa.
- Oikeusturva-asiain neuvottelukunta suosittelee vuoden 2004 kertomuksessaan, että tuomioistuimia ja lainvalmistelua koskevaa empiiristä tutkimusta lisätään ja tuomioistuinten tietojärjestelmiä kehitetään niin, että tuomioistuinten toiminnasta saataisiin entistä kattavammin systemaattista tietoa. Neuvottelukunta on myös nimennyt useita tutkimustarpeita mm. oikeudenkäynteihin ja tuomioistuinlaitokseen liittyvissä kysymyksissä sekä siviili-prosessin ja perheoikeuden alueella.
- Myös eduskunnan lakivaliokunta on talousarviota vuodelle 2005 koskevassa lausunnossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että Suomessa tehdään liian vähän tuomioistuinten toimintaan kohdistuvaa empiiristä tutkimusta. Laki-

valiokunnan mukaan on välttämätöntä saada tutkimustietoa, johon tukeutuen voidaan yhtäältä arvioida tehtyjen uudistusten onnistumista sekä toisaalta suunnitella mahdollisesti tarvittavia lainsäädännöllisiä muutoksia.

Osastojen näkökulmien yhdistäminen

Näistä osastojen näkökulmista kriminaalipoliittisen osaston analyysi vastaa edellä jo esiin tuotuja oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen näkökohtia sekä niistä tehtyjä johtopäätöksiä. Kriminaalipoliittisen osaston näkökulmasta tutkimuslaitoksen resurssien vahvistaminen ja sen toiminnan laajentaminen nykyisillä painopistealueilla olisi selkeästi tarpeellista. Keskeiseen asemaan nousee tarve tehostaa rikollisuuteen ja kontrollijärjestelmään eli yleisemmin seuraamusjärjestelmiin kohdistuvaa oikeuspoliittista tutkimusta. Lainsäädännön seuranta- ja arviointitutkimuksen tehostamistarve tulee esille sekä kriminaalipoliittisen osaston että lainvalmisteluosaston arvioinneissa. Oikeushallinto-osaston näkökulmasta puolestaan oikeuslaitostutkimuksen tai laajemmin oikeusturvapolitiikaksi kutsutun oikeuspolitiikan lohkon tutkimusta tulisi tehostaa voimakkaasti ja nopeasti.

Ministeriön tutkimuskäytäntöjä koskeneen selvityksen ja oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen lausumien perusteella voi lisäksi todeta, että sektoritutkimusta kehitettäessä tulisi pitää erillään tutkimustiedon ja ns. hallinnollisen rutiinitiedon tuottaminen, joten esimerkiksi teknisluonteinen numerotieto tulisi pystyä tuottamaan ministeriön omin toimin. Tämä vapauttaisi tutkimuslaitoksen resursseja varsinaiseen tutkimustyöhön ja tehostaisi siten osaltaan sektoritutkimusta.

Oikeusministeriön strategiaa ajatellen nyt käytettävissä oleva aineisto tarjoaa osaksi liian kapean näkökulman. Kriminaalipoliittisen osaston muita jäsenyntyneemmän analyysin lisäksi sektoritutkimuksen kehittämisessä on välttämätöntä ottaa huomioon myös muiden osastojen näkökulmat ja tarpeet, jotka täsmentyvät ministeriön strategiatyön edetessä. Tältä kannalta on syytä kiinnittää huomiota erityisesti siihen, että oikeusministeriön laatimassa oikeusturvapolitiikan strategisissa linjauksissa ei ole juurikaan painotettu oikeusturvapolitiikkaan liittyviä tutkimustarpeita tai oikeuslaitostutkimuksen merkitystä. Yhtenä ilmeisenä syynä on se, että oikeushallinto-osaston tutkimusohjelman laatiminen

ja tutkimuksen hyödyntämistä koskevien käytäntöjen kehittäminen ovat vielä kesken. Oikeusturvapolitiikan keskeisen aseman vuoksi siihen kohdistuva kehittämistyö edellyttää myös tutkimuspanosten lisäämistä.

Osastojen näkökulmien lisäksi ministeriön strategia sisältää sellaisia yleisiä ja yhteisiä näkökulmia, jotka eivät välttämättä nouse samalla painoarvolla esiin osastojen omassa strategiatyössä. Koska sektoritutkimuksen kehittäminen on osa ministeriön yhteistä strategiatyötä, tällaiset kysymykset tulee ottaa siinä huomioon ja tarvittaessa jopa painottaa niitä strategian toteutumisen tehostamiseksi. Erityisesti kansainvälistymiseen ja EU:n kehittymiseen liittyvät tutkimustarpeet on otettava huomioon, kun lisäresurssien kohdentamista ja aikataulutusta koskevat päätökset tehdään. Tältä osin on kuitenkin samalla muistettava, että *oikeusministeriön tehtävänä ei ole tuottaa tai rahoittaa yleistä eurooppaoikeuden tai kansainvälisen oikeuden tutkimusta*. Lisäksi oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on tähänkin asti tehnyt sellaista vapaata oikeuspoliittista tutkimusta, joka on tuonut kansainvälisesti ajankohtaisia kysymyksiä kansalliseen keskusteluun. Tätä tehtävää tulee jatkossakin hoitaa oikeuspoliittisessa tutkimuslaitoksessa. Siksi kansainvälistymiseen liittyvät tutkimustarpeet on perusteltua konkretisoida ja pitää niiden osalta lähtökohtana tiivistä yhteyttä ministeriössä jo tehtyyn strategiatyöhön.

7. Tutkimuksen rooli oikeusministeriön strategiassa ja toimintasuunnitelmassa

Oikeusministeriöllä on kymmenvuotiskauden 2003 – 2012 kattava strategia oikeuspolitiikasta ja sen kehitysnäkymistä. Strategiassa tutkimuksen ja sen merkityksen osuus on verraten ohut, mutta siihen sisältyy kuitenkin jakso ”Syvennetään tietopohjaa (s. 30–31), jonka johdannon mukaan:

”Selkeä, monipuolinen ja jäsentynyt tieto- ja tietämysperusta on oikeusjärjestyksen kehittämisen ja hallinnonalan strategisen johtamisen keskeinen edellytys. Oikeusministeriön hallinnonalan panostus tutkimukseen on useimpiin muihin hallinnonaloihin verrattuna ollut tähän mennessä erittäin vähäinen.”

Tämän jälkeen tutkimustoiminnan kehittämistä on linjattu seuraavasti:

- Panostetaan olennaisesti enemmän hallinnonalan toiminnassa syntyvän tiedon luotettavaan ja tarkoituksenmukaiseen keräämiseen, jäsentämiseen ja analysointiin. Jatketaan systemaattista tietovarastoinnin ja tietojenkäsittelyjärjestelmien kehitystyötä.
- Parannetaan valmiutta käyttää hyväksi, koota ja jäsentää entistä enemmän sellaista yhteiskunnallista kehitystä kuvaavaa tietoa, jonka avulla voidaan arvioida oikeudellisten ilmiöiden muuttumista ja paikantaa ajoissa epäkohtia.
- Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen toiminnassa painotetaan oikeudellisin keinoin ratkaistavissa olevien ongelmien esiintymistä, rikollisuuskehityksen ja sen syiden selvittämistä, lainmuutosten vaikutusten seuranta, lainvalmistelun yhteydessä tapahtuvaa vaikutusten arviointia ja lain-säädännön vaihtoehtojen selvittämistä.

- Kehitetään tapoja saattaa oikeustieteellisen tutkimuksen tulokset laajemmin ja tehokkaammin ministeriön yhteiseen käyttöön ja selvitetään mahdollisuuksia laajentaa tutkimusyhteistyötä tilastokeskuksen ja korkeakoulujen kanssa.
- Kehitetään poliitikkojen, tutkijoiden, julkisen hallinnon asiantuntijoiden ja muiden sidosryhmien välisiä vuorovaikutusareenoita oikeuspoliittisten teemojen ympärille.

Tietopohjan syventämistä koskevan jakson suhde ministeriön strategiaan kokonaisuutena on varsin ongelmallinen kahdesta syystä. Ensiksikin siitä puuttuvat kaikki kansainvälistymiseen liittyvät maininnat, vaikka strategia-asiakirja muuten painottaa voimakkaasti mm. aktiivista osallistumista Euroopan oikeudelliseen kehittämiseen, EU:n laajentumisen hyödyntämistä ja Venäjän oikeusvaltiokehityksen tärkeyttä. Toinen ongelma aiheutuu siitä, että strategiassa yleisesti ottaen korostetaan ministeriön resurssien niukkuutta: hallinnonalan menorakenne on jäykkä, valtaosa toimintamenoista sitoutuu pysyvän henkilöstön palkkoihin ja menot jakautuvat lähes 400 tulostavasti yksikön kesken. Tilanteessa, jossa jo talouden tasapainottaminen on varsin haasteellista, ilman yksilöintejä olevat kehittämistavoitteet jäävät yleiselle tasolle. Samalla voi todeta, että pääosa hallinnonalan virastoista ja laitoksista on pieniä, 2 – 20 virkamiehen yksiköitä, joissa tutkimustiedon hyödyntämistä varten ei käytännössä voi olla erityisiä resursseja tai menetteilyjä.

Konkreettinen ja sektoritutkimuksen kehittämisohjelmassa välttämättä huomioon otettava tekijä on kansainvälistyminen. Tutkimuksen edistäminen ei ole itsetarkoitus ja sektoritutkimukseen käytettävien panosten lisäämisellä tulee saada sellaista tutkimuksellista tietoa, joka on hyödynnettävissä ministeriön toiminnassa. Nykyisen oikeuspoliittisen tutkimuksen voidaan arvioida kattavan ministeriön tavoitteiden lohkon ”oikeuspolitiikan alalla” (strategia-asiakirjan s. 5) ja myös hyödyntävän tällä lohkolla tehtävää työtä. Sen sijaan nykyisen tutkimuksen rooli on vähäinen niiden tavoitteiden osalta, joiden yläot-sikko on ”laajemmin yhteiskunnassa”.

Oikeusministeriön strategiset linjaukset on ryhmitelty ministeriön tasolla ja koko valtioneuvoston tasolla toteutettaviin otsikoilla ”oikeuspolitiikassa” ja ”valtioneuvoston tasol-

la”, joista viimeksi mainittu vastaa tavoitteiden otsikoinnin kohtaa ”laajemmin yhteiskunnassa”. Näiden linjausten joukosta voidaan selvemmin ja lievemmin tutkimusorientoituneita tavoitteita sen mukaan, missä asiaryhmissä nimenomaan oikeuspoliittisesti orientoitunut tutkimustieto olisi ilmeisimmin hyödynnettävissä.

Oikeuspolitiikan strategisista linjauksista (s. 6) selkeimmin tutkimusorientoituneita ovat:

- lisätään oikeudenkäyntimenettelyjen joustavuutta
- kehitetään vaihtoehtoisia riidanratkaisumenetelmiä
- tehostetaan rikosentorjuntaa
- monipuolistetaan seuraamusjärjestelmää
- arvioidaan perhe- ja perintölainsäädännön ajanmukaisuutta
- suojataan kuluttajaa muuttuvilla markkinoilla
- edistetään oikeudenmukaisen riskin jaon toteutumista vahinkotapauksissa
- kehitetään yhteisöjä koskevan lainsäädännön joustavuutta.

Viimeksi mainittua lukuun ottamatta nämä myös ovat sellaisia, joiden osalta oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen nykyinen toiminta ja painopisteet vastaavat ministeriön strategisista linjauksista. Ilmeisin puute liittyy seuraamusjärjestelmiä koskevaan tutkimukseen, jolla on huomattava yhteiskunnallinen ja kansantaloudellinen merkitys: seuraamusjärjestelmien voidaan arvioida koskettavan vuosittain lähes 10 % kansalaisista ja se on suurin menoerä OM:n hallinnonalan budjetissa. Kun lisäksi rikollisuuden ja kontrollijärjestelmän kokonaiskustannusten arvioidaan olevan jopa 6 % bruttokansantuotteesta ja kriminologiseen tutkimukseen käytetyt panokset ovat Suomessa selvästi lähimpiä vertailumaita pienemmät, juuri seuraamusjärjestelmätutkimus nousee ensisijaiseksi sektoritutkimuksen kehittämiskohteeksi.

Valtioneuvoston tason strategisista linjauksista (s. 7) selkeimmin tutkimusorientoituneita ovat:

- tehostetaan lainsäädännön vaihtoehtojen ja vaikutusten arviointia
- kehitetään kansalaisten osallistumismahdollisuuksia ja muotoja
- korostetaan EU:n toiminnan selkeyttä ja avoimuutta
- edistetään oikeuksien toteutumista EU:n alueella

- osallistutaan yleiseurooppalaisen oikeusjärjestyksen kehittämiseen.

Näiden osalta oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen nykyinen toiminta on kattanut vain eräitä lainsäädäntötutkimuksen osa-alueita, mutta ei suoranaisesti strategiassa tarkoitettua vaihtoehtojen ja vaikutusten arviointia. EU:n kehitykseen ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön liittyvää systemaattista oikeuspoliittista tutkimusta Suomessa ei harjoiteta. Tällaiselle tutkimukselle ei ole valmiita malleja tai metodikehyksiä, joten tutkimustoiminnan käynnistämisen ja sektoritutkimuksessa käyttökelpoisten tulosten saavuttamisen aikaväli luultavasti olisi kohtalaisen pitkä. Lisäksi tutkimukseen liittyy merkittäviä tutkimuksen kohdistamista ja hyödynnettävyyttä koskevia ongelmia, joten tutkimustarpeet ja -aiheet tulisi pystyä täsmentämään yksityiskohtaisemmin kuin oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen harjoittaman tutkimuksen osalta. Näistä ongelmista huolimatta sektori-tutkimusta kehitettäessä tulisi pyrkiä edistämään myös tämänkaltaista tutkimusta.

Ministeriön vuosien 2006 – 2009 toiminta- ja taloussuunnitelmassa tutkimus- ja kehittämistoimintaa koskeva jakso korostaa tarvetta laatia tutkimus- ja kehittämistoiminnan strategia. Siinä todetaan tarve lisätä oikeuspoliittisen tutkimuksen resursseja ja korostetaan edellä toistuvasti esillä olleita tarpeita mm. EU-kehitykseen ja uuden lainsäädännön vaikutuksiin liittyvissä kysymyksissä. Lisäksi todetaan tarve saada oikeuspoliittisen tutkimuksen tulokset tehokkaammin ministeriön käyttöön.

Toiminta- ja taloussuunnitelman mukaan tutkimus- ja kehittämistoiminnan osuus hallinnonalan budjetista oli vuonna 2004 0,24 % (valtionneuvoston piirissä keskimäärin 4,5 %). Tarve resurssien kasvattamiseen todetaan, mutta minkäänlaista keinovalikoimaa ei toiminta- ja taloussuunnitelmaan sisälly, kuten ei myöskään keinoja EU-kehitykseen ja kansainvälistymiseen yleisemmin liittyvän oikeuspoliittisen tutkimuksen edistämiseen ja hyödyntämiseen. Suunnitelman liitteenä oleva ”kehys 2006 – 2009 / menot momenteittain” –otsikolla oleva taulukko puolestaan osoittaa, että ministeriön taloussuunnittelussa on varauduttu kasvaviin kehyslityksiin vuosina 2006 – 2008. Tällaisessa tilanteessa hallinnonalan ulkopuolisen selvitysmiehen on vaikeaa täsmentää tutkimuksen lisäresursointia koskevia ehdotuksia numeroina tai prosentteina, mutta jäljempänä tehdyille konkreettisille ehdotuksille on silti laskettu karkeat kustannusarviot.

Strategian sekä keskipitkän aikavälin toiminnan suunnittelun näkökulmasta sektoritutkimuksen kehittämissuunnitelma edellyttää, että *oikeuspoliittisen tutkimuksen määritelmään sisällytetään sellainen EU:n kehitykseen ja yleisemmin kansainvälistymiskehitykseen liittyvä tutkimus, joka palvelee kansallisen oikeuspolitiikan ja kansainväliseen oikeusyhteistyöhön osallistumisen suunnittelemista ja toteuttamista.*

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos ei nykyisellään juurikaan tee tällaista tutkimusta. Oikeusministeriön näkökulmasta vaihtoehtoina ovat oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen toiminnan olennainen laentaminen tai panostukset muuhun sellaiseen tutkimukseen, joka täyttäisi oikeuspolitiikan kansainvälistymiseen liittyviä ministeriön tarpeita.

Ilmeisesti oikeuspoliittinen tutkimuslaitos voi luontevasti laentaa sen nykyisillä ydinalueilla tehtävää tutkimusta kattamaan vastaavia monikansallisia kysymyksiä, mutta on vaikea nähdä, että kansainvälistymiseen liittyvää oikeuspoliittista tutkimusta tehtäisiin ilman vastaavien kysymysten kansallisesta tutkimuksesta saatavaa perustaa. Sen vuoksi ainakin yritystoimintaan ja kansainväliseen kaupankäyntiin sekä yleiseen kansainväliseen oikeuteen liittyvää oikeuspoliittista tutkimusta on tarkoituksenmukaisempaa tehdä muiden instituutioiden puitteissa. Luontevia yhteistyökumppaneita ovat tällöin yliopistojen oikeustieteelliset tiedekunnat.

Pidän perusteltuna, että osana sektoritutkimuksen kehittämistä oikeusministeriö rakentaa pitkäkestoisen ja johdonmukaisen yhteistyön vähintään yhden kansainväliseen talousoikeuteen ja yhden yleiseen kansainväliseen oikeuteen fokusoituneen tutkimusyksikön tai -laitoksen kanssa. Yhteistyön edellytykseksi tulee samalla asettaa se, että yhteistyökumppaneiksi valituilla yksiköillä sekä niiden yhteistyöllä oikeusministeriön kanssa on kyseisten tiedekuntien ja tarvittaessa yliopistojen puolesta riittävät edellytykset pitkäjänteisen, oikeuspoliittisesti orientoituvan tutkimusohjelman toteuttamiseen ja oikeuspoliittisen tietovaraston kokoamiseen. Mallina voidaan tällöin käyttää useita oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen monivuotisia ohjelmia sekä laitoksen tutkijoiden osallistumista erilaisiin ministeriöiden hankkeisiin. Yhteistyön osana tulee edistää oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen ja yliopistojen yhteistyötä siten, että tutkimuslaitos sekä koordinoi tutkimushankkeita että pyrkii yleisesti varmistamaan kaiken sektoritutkimuksen hyödynnettävyyden.

Tämä toimintamalli poikkeaa ministeriön nykyisestä käytännöstä tilata yksittäisiä selvityksiä tai tutkimuksia valikoiduilta tutkijoilta ja joskus tutkimusryhmiltä. Se edellyttää sen vuoksi myös ministeriön sisäistä kehitystyötä tutkimuksen hyödyntämiseksi. Sektoritutkimuksen kehittämistavoitteiden kannalta tällainen pitkäjänteinen yhteistyö on olennaista, koska sen kautta voidaan luoda yliopistoille ja tutkimuslaitoksille insentiivi kehittää ja ylläpitää nimenomaan oikeuspoliittisesti orientoitunutta tutkimusta. Lisäksi on muistettava, että ehdotusta ei ole tarkoitettu korvaamaan nykyistä sitomatonta tutkimusrahoitusta vaan täydentämään sitä.

Osa sektoritutkimuksen kehittämiseen osoitettavista määrärahoista tulee siten osoittaa ministeriön strategiaa ja tavoitteita tukevaan kansainvälisiä kysymyksiä koskevaan tutkimukseen ja osa oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen resurssien vahvistamiseen. Painotusten arviointi keskipitkällä ja pitkällä tähtäimellä edellyttää ministeriössä tehtävää strategiatyötä.

Lyhyellä aikavälillä ensisijainen kehittämiskohde on seuraamusjärjestelmien tutkimus, jonka olennaista tehostamista varten oikeuspoliittiselle tutkimuslaitokselle tulee osoittaa tarvittavat lisäresurssit. Kansainvälistymiskehityksen kannalta merkityksellinen kehittämiskohde on kansainvälisen keskustelun seurannan ja siitä tiedottamisen tehostaminen. Ministeriön eri osastoille yhteisesti merkityksellinen oikeuspoliittisen tutkimuksen kohde on lainsäädännön seuranta- ja arviointitutkimus, jonka tehostaminen palvelee koko hallinnon alaa. Sen vuoksi nämä kolme kohdealuetta korostuvat sektoritutkimuksen strategiaa luotaessa ja sen kehitystyötä käynnistettäessä.

Seuraamusjärjestelmätutkimuksen ohella osastojen kannalta keskeinen kehittämiskohde on oikeuslaitostutkimus tai laajemmin oikeusturvapolitiikkaan kohdistuva tutkimus, joka tämän selvitystyön perusteella edellyttää samankaltaista riittävän vahvan tutkimusyksikön muodostamista kuin seuraamusjärjestelmätutkimuskin. Koska oikeusturvapolitiikkaan kohdistuva oikeusministeriön sisäinen suunnittelutyö on vielä kesken-eräistä, sen lisäresursseja ei ole sisällytetty vuosien 2006 ja 2007 yksityiskohtaisiin kehittämistoimiin. Sen sijaan todetaan, että oikeusturvapolitiikan suunnittelua ministeriön sisällä tehostetaan ja alan kehittämistoimia valmistellaan yhteistyössä oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen kanssa. Samalla tulee selvittää mahdollisuudet käynnistää kehittämistoimet jo vuosien 2006 ja 2007 aikana kohdentamalla tulosohtauksen kautta tutkimuslaitoksen resursseja nykyistä selkeämmin oikeusturvapolitiikkaan.

Kansainvälisiä kysymyksiä koskevan tutkimuksen osalta on otettava huomioon edellä oikeuspoliittisesta tutkimuslaitoksesta ja sen toiminnan merkityksestä sanottu. Toisaalta ns. vapaalla ja tulevaisuuden tarpeita ennakoivalla tutkimuksella on merkitystä myös kansainvälistymiskehitykseen liittyvissä kysymyksissä, toisaalta oikeusministeriön tehtävänä on edistää oikeuspoliittisesti orientoitua sektoritutkimusta eikä yleistä eurooppatai kansainvälisen oikeuden tutkimusta. Ensisijainen kansainvälisiä kysymyksiä koskevan tutkimuksen kehittämiskohde on siten ministeriön strategiaa tukeviin kysymyksiin kohdistuva tutkimus. Oikeusministeriön tulee kuitenkin keskipitkällä aikavälillä varata osa sitomattomista tutkimusvaroista sellaisiin hankkeisiin, joissa aloitteentekijänä ei ole ministeriö, mutta joiden voidaan arvioida edistävän oikeuspolitiikan kehittämistä ja kansallisten tavoitteiden asettamista kansainvälisen yhteistyön alalla. Yliopistojen kanssa tehtävää yhteistyötä suunniteltaessa on hyödynnettävä oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen asiantuntemusta ja varmistettava, että yhteistyön olennaisena osana on tiivis yhteistyö tutkimuslaitoksen kanssa.

Ministeriön strategian ulkopuolelta on lisäksi aiheellista ottaa huomioon kaksi erilliskysymystä: kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman työssä esille noussut demokratiatutkimus sekä lainsäädännön laatua koskeviin valtioneuvoston yhteisiin ja oikeusministeriön omiin hankkeisiin liittyvä lainsäädäntötutkimus.

Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma ja sen mahdolliset jatkohankkeet edellyttävät sellaisten kriteereiden ja välineiden kehittämistä, joilla yhteiskuntaa ja sen kehittymistä voidaan arvioida. Tällaisten ns. demokratiaindikaattoreiden kehittämistyö on parhaillaan käynnissä, eikä siitä oikeusministeriön sektoritutkimukselle mahdollisesti aiheutuvia haasteita ja tutkimustarpeita ole vielä mahdollista ennakoida. Sektoritutkimuksen kehittämisohjelmassa on siksi varauduttava siihen, että demokratiatutkimuksesta tulee sektoritutkimuksen toinen osa-alue oikeuspolitiikan rinnalle. Konkreettisia toimenpideehdotuksia ei vielä ole, ja mahdolliset rahoituspäätökset perustuvat hankkeelle osoitettavaan erillisrahoitukseen.

Lainsäädännön laatu ja lainvalmistelun tehostaminen ovat olleet sekä oikeusministeriön että valtioneuvoston yhteisten toimien kohteena. Oikeusministeriö on mm. kiinnittänyt Suomen Akatemian huomiota lainsäädäntötutkimuksen merkitykseen sekä käynnistänyt

paremman sääntelyn kehittämistä koskevan laaja-alaisen hankkeen, jonka osana tarvitaan myös lainsäädäntöön ja sen yleisen tason kehitykseen kohdistuvaa tutkimusta. Lainsäädäntötutkimuksen edistäminen yleisesti ei kuitenkaan vielä sisälly ministeriön strategiaan eikä sen merkitystä ja hyödyntämistä ole arvioitu ministeriön osastoilla (ensisijaisesti lainvalmisteluosastolla). Sen sijaan lainsäädännön vaikutusten arviointi ja seuranta ovat ministeriön strategian ja osastojen tarpeiden kannalta keskeisiä tutkimuskohteita, joilla on liityntöjä myös muuhun lainsäädäntötutkimukseen. Näistä syistä yleistä lainsäädäntötutkimusta ei ole sisällytetty vuosien 2006 ja 2007 konkreettisten kehittämishdotusten joukkoon. Lainsäädäntötutkimuksen edistämisen tulisi siten tapahtua arviointi- ja seurantatutkimuksen tehostamisen yhteydessä sekä tarkoituksenmukaiseksi arvioiduilla ministeriön sitomattomien tutkimusmäärärahojen käyttöä koskevilla päätöksillä.

8. Ministeriön strategian ja osastojen näkökulmien yhteensovittaminen

Edellä on selostettu ja arvioitu erikseen ministeriön kolmen keskeisen osaston esiin tuomat tutkimustarpeet ja ministeriön strategiaan liittyvät yleiset tutkimustarpeet. Näitä voidaan kutsua ministeriön strategian käytännön toteutuksen ja yleisen strategiatyön näkökulmiksi. Samalla on toistuvasti noussut esiin se, että ministeriön strategiatyön ja sektoritutkimuksen kehittämisohjelman aikataulut ovat erilaisia. Lisäksi tutkimustarpeiden täsmentäminen ja tutkimuksen hyödyntämiskeinojen kehittäminen ovat eri osastoilla erilaisissa vaiheissa, koska myös osastojen strategiatyön aikataulut ovat erilaisia.

Koska sektoritutkimuksen kehittämisohjelman aikataulu on koko valtioneuvostolle yhteinen ja oikeusministeriötä velvoittava, ministeriön on käynnistettävä kehittämistoimet tämänhetkisen strategiatyönsä pohjalta. Aikataulujen eroavuuksista toisaalta seuraa, että kehittämistoimet on priorisoitava tavalla, joka mahdollisimman hyvin takaa niiden hyödynnettävyyden. Samalla on sovitettava toisiinsa osastojen tarpeet ja ministeriön strategiatyöhön liittyvät yleiset tarpeet.

Osastojen kehittämistarpeista ovat sen vuoksi ensisijaisia ne, joiden osalta tutkimustarpeet ja tutkimuksen hyödyntämistavat on tällä hetkellä parhaiten täsmennetty. Käytännössä tämä tarkoittaa, että seuraamusjärjestelmien tutkimuksen lisäresurssit toteutetaan ennen oikeusturvapolitiikan ja oikeuslaitostutkimuksen lisäresursseja. Seuranta- ja arviointitutkimuksen tarpeet ovat kaikille osastoille yhteisiä ja tätä tutkimusta tulee myös tehostaa vuosien 2006 ja 2007 aikana. Kun oikeusturvapoliittisen tutkimuksen tarpeet ja tarvittavat resurssit on täsmennetty, niillä tulee vastaavasti olla etusija vuosien 2008 – 2010 kehittämistoimista päätettäessä.

Ministeriön strategiatyöhön liittyvistä kysymyksistä korostuvat toisaalta tarve saada kansainvälistä oikeuspoliittista tutkimusta koskeva tieto suomalaisten päättäjien ja asiantuntijoiden käyttöön, toisaalta tarve tehostaa globalisaatiokehitykseen liittyvien oikeuspoliittisten näkökulmien tutkimusta.

Näistä vuosien 2006 ja 2007 kehittämishankkeiksi otettavista kohteista seuraamustutkimus sekä lainsäädännön vaikutusten seurantaan ja arviointiin kohdistuva tutkimus liittyvät luontevasti oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen toimintaan ja lisäresurssit on perusteltua osoittaa tutkimuslaitokselle. Myös kansainvälisen keskustelun seuranta ja siihen perustuva kotimaisen oikeuspoliittisen keskustelun tehostaminen soveltuvat hyvin tutkimuslaitoksen tehtäväksi. Sen sijaan globalisaatiokehitykseen liittyvän oikeuspoliittisen tutkimuksen käynnistäminen ja kehittäminen on perusteltua toteuttaa yhteistyössä yhden tai useamman yliopistollisen tutkimusyksikön kanssa.

Samanaikaisesti edellytetään ja tulosohjauksen keinoin varmistetaan, että oikeuspoliittinen tutkimuslaitos kehittää toimintaansa ja organisaatiotaan vastaamaan paremmin ministeriön ja sen osastojen keskeisiä tutkimustarpeita. Näitä ovat seuraamusjärjestelmien tutkimus, oikeuslaitostutkimus sekä lainsäädännön vaikutusten seurannan ja arvioinnin tutkimus.

9. Sektoritutkimuksen hyödyntämistä koskevat kannanotot

Globalisaation hallinta ja Suomi – Valtioneuvoston globalisaatioselvitys eduskunnalle:

Valtioneuvoston kansliassa laaditussa globalisaatioselvityksessä ei ole erityisesti oikeusministeriön hallinnonalaan koskevaa jaksoa. Selkeimmin oikeuspolitiikkaan liittyviä kysymyksiä käsitellään pääjaksossa 3 ”Kansainvälisten yhteistoimintajärjestelmien kehittäminen” sekä pääjakson 4 ”Ulko- ja turvallisuuspolitiikka” alajaksoissa ”Ihmisoikeuspolitiikka ja demokratian kehittäminen”. Oikeuspolitiikkaa sivuavia mainintoja on myös eräissä muissa jaksoissa.

Oikeuspolitiikan ja myös oikeusministeriön rooli jää selvityksessä jossakin määrin epätaitmälliseksi, ja useiden luontevasti oikeuspolitiikkaan lukeutuvien kysymysten on nähtävästi ajateltu kuuluvan ulkoministeriön vastuualueeseen. Selonteon mukaan Suomi pyrkii aktiivisesti edistämään oikeudenmukaista ja tasapuolista globalisaatiokehitystä ja hallituksen tavoitteena on johdonmukaisten linjausten aikaansaaminen eri politiikkalohkoilla. Samaten tavoitteena on kehittää Euroopan unionia kilpailukykyiseksi, voimakkaaksi ja vastuulliseksi maailmanlaajuiseksi vaikuttajaksi.

Nämä perustavoitteet ovat selkeästi tutkimusorientoituneita siinä merkityksessä, että oma-aloitteinen ja omaehtoinen vaikuttaminen edellyttäisi systemaattisen, oikeuspoliittisesta näkökulmasta kootun tutkimustiedon olemassaoloa ja mekanismeja sen tehokkaiseen hyödyntämiseen. Sektoritutkimusta kehitettäessä edellä tarkoitettulla, kansainvälistymiskehitystä oikeuspolitiikan näkökulmista lähestyvällä, tutkimuksella voidaan sen vuoksi nähdä olevan merkitystä myös valtioneuvoston yleisten, globalisaatioon liittyvien tavoitteiden edistämisessä. Tutkimuksen edistämisessä ja koordinoimisessa luonteva työnjako olisi, että oikeusministeriö sisällyttäisi tämänkaltaisen tutkimuksen osaksi oman hallinnonalaansa sektoritutkimusta. Samalla oikeuspoliittisen tutkimuksen näkökulmat ja ilmeisesti myös määritelmä laajentuisivat selvästi nykyisestä.

Oikeuspoliittisen tutkimuksen tarpeita ja resurssien käyttöä tulisi arvioida ja suunnitella oikeusministeriön ja ulkoministeriön yhteistyönä siten, että molemmilla ministeriöillä on luonteva rooli kansainvälisiä kysymyksiä koskevan oikeuspolitiikan lähtökohtien muo-
dostamisessa sekä politiikan toteuttamisessa. Tutkimuksen integrointi tähän edellyttää
sekä oikeuspoliittisen tutkimuksen näkökulmien laajentamista edellä esitetyllä tavalla et-
tä ministeriöiden yhteistyötä yhtä lailla strategiavalmistelussa kuin käytännön oikeuspo-
liitikassakin.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkimuksen rakenneselvitys – Selvitysmies Jorma Rantasen raportti:

Opetusministeriölle laaditun selvitysmiesraportin kohteena ovat yliopistojen ja ammatti-
korkeakoulujen tutkimuksen toiminnalliset haasteet sekä tarvittavat rakenteelliset kehit-
tämistoimet. Oikeuspolitiikan alalla oikeusministeriön alainen sektoritutkimuslaitos eli
oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on alansa ainoa toimija, joten raportissa on varsin harvo-
ja oikeusministeriön hallinnonalan sektoritutkimuksen kehittämisessä huomioon otetta-
via kannanottoja ja suosituksia. Raportin jaksossa 5.9. sektoritutkimuslaitosten ja yli-
opistojen yhteistyöstä esitetyt suositukset ovat kuitenkin huomionarvoisia oikeuspoliitti-
sen tutkimuslaitoksen toimintaa kehitettäessä.

Yliopistojen kanssa tehtävän yhteistyön lähtökohdat ovat hyvät, sillä oikeuspoliittisen
tutkimuslaitoksen tutkijat ovat tähänkin asti toimineet tiiviissä yhteistyössä yhden tai
useamman yliopistollisen laitoksen kanssa ja osallistuneet yliopistojen tutkijankoulutuk-
seen. Tutkimuslaitos on myös osallistunut kansainvälisiin hankkeisiin, joissa on mukana
ulkomaisia yliopistoja. Mikäli oikeusministeriö kehittää sektoritutkimusta tässä esitetyin
tavoin osaksi oikeuspoliittista tutkimuslaitosta vahvistamalla ja osaksi yliopistotutkimus-
ta edistämällä, sektoritutkimuksen johdonmukaisuus ja eri toimijoiden yhteistyö on sa-
malla varmistettava kehittämällä oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen ja ministeriön yh-
teistyökumppaneiksi valikoituvien yliopistollisten yksikköjen yhteistyötä.

**Valtion sektoritutkimusjärjestelmän rakenteellinen ja toiminnallinen kehittäminen
– professori Jussi Huttusen raportti.**

Opetusministeriön sekä kauppa- ja teollisuusministeriön yhteisestä toimeksiannosta laadittu raportti on muodostunut sektoritutkimuksen kehittämisohjelman keskeiseksi lähtökohdaksi, joten sen suosituksiin on tosiasiallisesti viitattu edellä jo useissa yhteyksissä.

Selvitysmieheltä edellytettiin mm. tähän selvitysmies Huttusen raporttiin sisältyvien suositusten arvioimista, joten olen listannut alle keskeiset suositukset sekä niiden toteuttamista oikeusministeriön hallinnonalalla koskevat kannanotot:

A: Suositukset ministeriöiden tutkimus- ja kehittämistyön strategiasta ja hallinnosta

- Jokaisella ministeriöllä tulee olla hallinnonalan strategiaan ja yleistavoitteisiin perustuva tutkimus- ja kehittämistoiminnan strategia, jota päivitetään säännöllisesti.
- Tällainen strategia tulee laatia myös OM:n strategian perusteella ja sitä täydentämään.
- Jokaisella ministeriöllä tulee olla tutkimus- ja kehittämistoiminnan strategiaan perustuva tutkimushallinto. Selvitysmiehen mukaan ministeriön osastojen ja sen alaisten laitosten suunnitelmien yhteensovittaminen tapahtuu parhaiten työryhmässä, jota johtaa kansliapäällikkö ja johon kuuluvat osastojen ja tutkimuslaitosten avainhenkilöt. Työryhmä vastaa sitomattomien tutkimusmäärärahojen käytön suuntaamisesta ja tavoitteiden yhteensovittamisesta. Kaikissa tutkimuksen eri vaiheissa tulisi kiinnittää erityistä huomiota tutkimustulosten hyödyntämiseen.
- Kansliapäällikön johtama työryhmä ei yksiselitteisesti ole paras vaihtoehto. Statuskysymyksiä tärkeämpää on, että työryhmään kuuluvat ne henkilöt, joiden vastuulla ministeriössä ovat toisaalta tutkimusstrategiaan, toisaalta tutkimusten tilaamiseen ja tutkimustulosten hyödyntämiseen liittyvät kysymykset. Oikeusministeriössä luonteva vaihtoehto

kansliapäällikön puheenjohtajuudelle voisi olla alla tarkoitetun sektoritutkimuksen vastuuhenkilön puheenjohtajuus. Koska ministeriön hallinnonalalla on vain yksi tutkimuslaitos, ja koska tutkimustoiminnan kehittämisessä joudutaan hakemaan tasapainoa tämän tutkimuslaitoksen resurssien kasvattamisen ja muun tutkimuksen välillä, tutkimuslaitoksen johtajan jäsenyys ministeriön työryhmässä voi aiheuttaa intressiristiriitoja. Määrärahojen käytön suuntaaminen ja tavoitteiden sovittaminen tulisi siksi tehdä työryhmässä, jonka puheenjohtaja on tutkimusta hyödyntävien osastojen ulkopuolelta (kansliapäällikkö tai edellä tarkoitettu sektoritutkimuksen vastuuhenkilö) ja jossa ovat edustettuina ne ministeriön osastot, jotka aktiivisesti hyödyntävät oikeuspoliittista tutkimusta.

- Jokaisen ministeriön tulisi nimetä vastuuvirkamies, joka huolehtii tutkimus- ja kehittämisstrategian valmistelusta ja päivittämisestä, koordinoi hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoimintaa ja tukee ministeriön muita yksiköitä tutkimuksia tilattaessa.

→ Tämä sektoritutkimuksen vastuuhenkilön tehtävä kuuluu luontevimmin samalle virkamiehelle, joka vastaa ministeriön strategiaprozessista sekä siihen liittyvästä suunnittelu- ja kehitystyöstä.

- Sitomattomien tutkimus- ja kehittämismäärärahojen käytön tulisi aina tapahtua osana hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminnan kokonaisuutta.

→ Tältä osin nykyinen tilanne selkiytyy, jos lainvalmisteluun liittyvät asiantuntijaselvitykset katsotaan osaksi käytännön lainvalmistelutyötä, niihin osoitetaan riittävät varat ja ne irrotetaan kokonaan hallinnonalan sektoritutkimuksesta. Lisäksi tulee ottaa huomioon se, että yleisellä oikeuspoliittisella tutkimuksella on merkittävä rooli oikeusministeriön hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminnassa ja että tällaista tutkimusta tarvitaan sekä ministeriön strategiatyön tausta-aineistoksi että käytännön strategiatyössä. Oikeuspoliittista tutkimusta ei siten ole mahdollista yk-

sinomaan tilata ministeriön tarpeista käsin vaan sitä on resursoitava tarpeiden ja mahdollisuuksien määrittämistä varten.

- Ministeriöiden osaamista tutkimus- ja kehittämistyön tilaajina tulisi parantaa.

→ Sektoritutkimuksen vastuuhenkilön ja tutkimustoimintaa koordinoivan työryhmän tulee laatia riittävän tarkka ja yhdenmukainen ohjeistus sitomattomien tutkimus- ja kehittämisvarojen käyttöä varten. Kun lainvalmistelua tukevat asiantuntijaselvitykset siirretään tutkimusvarojen käytön piiristä, hankkeiden kesto ilmeisesti pitenee ja keskimääräinen kustannusarvio nousee, joten ohjeistuksen merkityskin korostuu. Jos tutkimus- ja kehittämishankkeissa pystytään käyttämään pääsääntöisesti joko oikeuspoliittista tutkimuslaitosta tai tiettyjä yliopistollisia yksiköjä, hankkeiden hallinnointi ja yhdenmukaisten pelisääntöjen noudattaminen helpottuvat selvästi.

- Ministeriön tulosohtausryhmien puheenjohtajana tulisi olla joko kansliapäällikkö tai osastopäällikkö ja prosessin painopisteen tulisi olla strategisissa kysymyksissä. Tulossopimukseen tulisi sisällyttää ulkopuolisen tutkimusrahoituksen hankkimista ja käyttöä koskeva suunnitelma.

→ Koska oikeusministeriön hallinnonalalla on vain yksi tutkimuslaitos, kansliapäällikköjohtoinen tulosohtaus ei vaikuta tarkoituksenmukaiselta. Vastuu tulosohtauksesta tulee osoittaa joko sektoritutkimuksen vastuuhenkilölle tai kriminaalipoliittisen osaston päällikölle.

- Tulossopimuksen liitteenä tulisi olla joko palvelusopimus tai luettelo niistä yksittäisistä tehtävistä, jotka laitos toteuttaa joko omalla budjettirahoituksellaan tai ministeriön sitomattomilla tutkimusmäärärahoilla.

→ Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tulosohtaus lienee jo nyt riittävän tarkkaa, mutta jos tässä vielä on puutteita, tulossopimusta tarkennetaan. Tulossopimuksessa tulee kuitenkin tehdä ero oikeusministeriön yksilöi-

tyjen tutkimustarpeiden ja yleisen oikeuspoliittisen tutkimuksen välillä siten, että laitoksella on riittävät mahdollisuudet päättää tutkimuksen suuntaamisesta ja painopisteistä sekä niiden resurssien käytöstä, jotka sektoritutkimuksen kehittämisen myötä osoitetaan yleiseen oikeuspoliittiseen tutkimukseen.

- Ministeriöiden strategiset suunnitelmat tulisi käsitellä tutkimuslaitosten johtokunnissa tai neuvottelukunnissa ja näiden puheenjohtajat tulisi kutsua mukaan tulossopimusta koskeviin neuvotteluihin.

→ Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen johtokunnalta pyydetään jatkossa lausunto ministeriön strategiaa koskevista suunnitelmista sellaisessa vaiheessa, jossa lausunnon sisältö voidaan ottaa huomioon strategiatyötä viimeisteltäessä. Luottamusmiespuheenjohtajan osallistumista tulossopimusneuvotteluihin tulee vielä arvioida tarkemmin ja parempi vaihtoehto voisi olla käyttää tulossopimuksen luonnos koko johtokunnan kommentoitavana.

B: Suositukset tutkimuslaitosten tehtävistä ja rahoituksesta

- Tutkimuslaitosten ensisijainen tehtävä on hankkia, tuottaa ja välittää tietoa yhteiskunnallisen päätöksenteon pohjaksi ja yhteiskunnan kehittämiseksi. Soveltavan tutkimuksen lisäksi tarvitaan strategista tutkimusta, jonka avulla mm. tunnistetaan tulevaisuuden ongelmia.

→ Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen resursoinnissa ja tulossopimuksessa otetaan huomioon strategisen tutkimuksen tarve ja sille osoitetaan siihen riittävät resurssit. Kansainvälistymiseen liittyvässä muussa oikeuspoliittisessa tutkimuksessa valitaan sekä soveltavia että strategisia hankkeita sekä pyritään sellaiseen yhteistyöhön keskeisten yksiköiden kanssa, että oikeuspolitiikkaa hyödyntävä strateginen tutkimus muodostaa luontevan osan kyseisten yksiköiden jatkuvasta tutkimusohjelmasta.

- Koska valtaosa yhteiskunnan kehittämiseen tarvittavasta uudesta tiedosta tuotetaan Suomen ulkopuolella, tutkimuslaitosten tehtäviin kuuluu tiedon hankkiminen, arvioiminen ja välittäminen sekä muualla kehitettyjen menetelmien soveltaminen suomalaisiin olosuhteisiin.

→ Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen resursseja kansainvälisen keskustelun seuraamiseen vahvistetaan. Samalla luodaan esimerkiksi vuosittaisesta oikeuspolitiikkaan keskittyvästä seminaarista ja seminaarijulkaisusta muodostuva käytäntö, jolla seurannan havainnot julkaistaan ja niihin perustuvaa keskustelua edistetään.

- Kaikkien tutkimushankkeiden tulisi kuulua alueelle, joka on määritelty hallinnonalan tutkimus- ja kehittämisstrategiassa.

→ Tätä suositusta pidän ristiriitaisena strategisen tutkimuksen tarvetta koskevan suosituksen kanssa. Hallinnonalan tutkimus- ja kehittämisstrategian tulee olla jatkuvasti uudistuva ja päivittyvä, joten osa sitä palvelusta tutkimuksesta on edellä tarkoitettua kansainvälisen keskustelun seuranta ja soveltamista sekä sellaista vapaata tutkimusta, jonka tulokset myöhemmin osoittautuvat merkityksellisiksi kansallisessa kehittämisstrategiassa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen toiminta tarjoaa useita esimerkkejä tästä.

- Tutkimuslaitosten rakenne ja tehtävät tulee säilyttää kansallisen strategian mukaisina.

→ Olen edellä katsonut, että oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen on perusteltua keskittyä jatkossakin nykyisille ydinalueilleen ja perustaa toimintansa niihin liittyvään osaamiseen. Oikeusministeriön tulee siksi osana sektoritutkimuksen kehittämistä etsiä yhteistyökumppanit sekä luoda yhteistyömuodot ja varmistaa niiden edellyttämä rahoitus sellaiselle kansainvälistymiseen liittyvälle oikeuspoliittiselle tutkimukselle, jota tutkimuslaitoksen toiminta ei kata.

→ Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen sisäinen organisointi arvioidaan uudelleen ja selvitetään, onko nykyinen tutkimusyksikköjako perusteltua korvata tutkimusryhmillä, joiden painopisteitä ja konkreettisia hankkeita voidaan tarvittaessa suunnata sekä ministeriön tulosohjauksen että laitoksen tutkimustarpeiden mukaan.

- Laitoksilla tulee olla vapaus itse päättää toimintameno säästön siirtämisestä seuraavalle vuodelle ainakin, jos se on enintään 10 – 15 % laitoksen budjetista, erityisistä syistä myös suuremman säästön osalta.

→ Oikeusministeriö luopuu vuodesta 2005 alkaen käytännöstä, jonka mukaan oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen toiminnassa mahdollisesti syntyvä säästö voidaan käyttää hallinnonalan yleisten menojen kattamiseen.

C: Muut suositukset

- Laitosten kokoa tulisi suurentaa yhdistämällä tutkimuslaitoksia toisiinsa tai eräissä tilanteissa asiantuntija- ja valvontavirastoihin.

→ Oikeusministeriön hallinnonalalla ei ole kuin yksi laitos, jonka yhdistäminen yksittäiseen asiantuntija- tai valvontavirastoon ei ole tarkoituksenmukaista. Laitoksen toimialan laimentamisen sijasta ministeriön on perusteltua pyrkiä edistämään yliopistoissa tehtävää ja kansainvälistymiskehitykseen liittyvää oikeuspoliittista tutkimusta sekä kehittää tätä varten pitkäkestoisia yhteistyösuhteita soveltuvien yksiköiden kanssa. Samalla näiltä yksiköiltä tulee edellyttää kiinteää yhteistyötä oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen kanssa oikeuspolitiikan eri näkökulmien yhdistämiseksi ja keskustelun edistämiseksi.

- Suomen Akatemian toimikuntiin tulee nimittää sektoritutkimuksen edustaja tai edustajia.

→ Oikeusministeriö tekee pyydettäessä ehdotuksen tai ehdotukset toimikuntien jäseniksi. Kysymykseen tulee lähinnä kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunta. Jäsenehdokkailla tulee olla Akatemian toimikuntien jäseniltä yleensä vaadittava kompetenssi ja heitä nimettäessä on varmistettava, että yhteydet oikeuspoliittiseen tutkimuslaitokseen tai ministeriön yhteistyöyksiköihin eivät aiheuta sellaisia esteellisyytilanteita, jotka vaarantaisivat sektoritutkimuksen edustajien nimeämisen taroituksen ja tavoitteet.

- Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen määrärahoja tulisi merkittävästi lisätä ja lisäresurssit tulisi käyttää sekä kriminologiseen että eri oikeudentalojen lainuudistusten seuranta- ja arviointitutkimukseen.

→ Oikeusministeriön strategian näkökulmasta kriminologinen tutkimus sekä seuranta- ja arviointitutkimukset ovat jo olemassa olevaa tutkimusta, kun taas useille strategian keskeisille alueille suuntautuva oikeuspoliittinen tutkimus puuttuu kokonaan. Oikeusministeriö pyrkii lisäämään oikeuspoliittisen tutkimuksen määrärahoja siten, että määrärahojen kohdentamisessa otetaan huomioon sekä oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen toimintaan ja toimialaan liittyvän tutkimuksen tarve että muun – erityisesti kansainvälistymiskehitykseen liittyvän – oikeuspoliittisen tutkimuksen tarve. Ensisijainen kehittämiskohde on seuraamusjärjestelmien tutkimus ja toissijainen kansainvälisen oikeuspoliittisen keskustelun seurannan tehostaminen. Lainuudistusten seuranta- ja arviointitutkimuksen tehostaminen on preferenssijärjestyksessä kolmantena.

Laajemmin kansainvälisiin kysymyksiin liittyvä lisäresurssien tarve ja lisäresurssien käyttöä koskevat preferenssit voidaan määritellä vasta, kun ministeriössä on tehty riittävän täsmällinen analyysi eri osastojen tutkimustarpeista ja mahdollisuuksista oikeuspoliittisen tutkimuksen hyödyntämiseen sekä sen jälkeen näihin osastojen tarpeisiin ja ministeriön strategiaan perustuva yksityiskohtaisempi tutkimustoiminnan strategia.

10. Yhteenveto sekä kehittämisohjelman keskeiset kohdat

Selvitysmiesraportissa ehdotetaan oikeuspoliittisen tutkimuksen uudelleenmäärittelyä siten, että kansainvälistymiseen liittyvät kysymykset tulisivat katetuiksi nykyistä paremmin. Oikeuspolitiikan laajasti määriteltynä ydinalueena voidaan pitää seuraamusjärjestelmien ja oikeuslaitoksen tutkimusta, yleistä lainsäädännön vaikutusten tutkimusta sekä laajasti kansalaisten oikeusasemaan ja hallinnon toimivuuteen vaikuttavaan lainsäädäntöön kohdistuvaa tutkimusta. Oikeuspolitiikan suunnittelu ja ohjaaminen edellyttää kuitenkin vielä tätäkin laajempaa näkökulmaa, joka kattaa sekä em. ydinalueen ulkopuoliset kansalliset kysymykset että laajasti kansainvälistymiseen ja valtioidenväliseen yhteistyöhön liittyvät kysymykset.

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos tulee jatkossakin olemaan sektoritutkimuksen keskeinen toimija, jota tulee pikaisesti ja merkittävästi vahvistaa. Laitoksen toimiala kattaa edellä tarkoitetun oikeuspolitiikan ydinalueen. Koska oikeusministeriö tarvitsee myös tämän ydinalueen ulkopuolelle sijoittuvaa oikeuspoliittisesti orientoitunutta tutkimusta, sektoritutkimuksen kehittäminen edellyttää yhteistyöjärjestelyjä yliopistollisten tutkimusyksiköiden kanssa.

Sektoritutkimuksella on keskeinen merkitys toisaalta strategian toteuttamisen välineenä ja toisaalta strategiatyön lähtökohtien ja vaihtoehtojen tarjoajana. Oikeuspolitiikassa tutkimus on usein pystynyt ennakoimaan yhteiskunnan muutospaineita ja uudenlaisen lainsäädännön tarpeita ja tällaista tutkimista tarvitaan jatkossakin. Samanaikaisesti sektoritutkimuksen kehittämisen kanssa tutkimus ja tutkimuksen hyödyntäminen tulee liittää olennaiseksi osaksi ministeriön strategiaprosessia ja tutkimuksen merkityksen tulee ilmetä ministeriön strategiasta. Sektoritutkimusta kehitettäessä oikeusministeriön on siksi kehitettävä omaa kykyään tutkimuksen hyödyntämiseen samanaikaisesti välittömien ja ensisijaisesti toteutettavien tutkimuksen kehittämistoimien kanssa.

Raportissa yksilöidyt kehittämistoimet merkitsevät sektoritutkimuksen määrärahojen kaksinkertaistamista vuosien 2006 ja 2007 aikana. Tällöin on kuitenkin otettava huomioon, että sektoritutkimuksen määrärahat ovat lähtötilanteessa erittäin pienet.

Ensisijaiset kehittämistoimet merkitsevät sidotun tutkimusrahoituksen lisäämistä. Tämä on välttämätöntä, koska oikeusministeriön strategiатыön ja valtioneuvoston sektoritutkimuksen kehittämisohjelman aikataulut ovat erilaisia. Sidotun tutkimusrahoituksen lisäykset voidaan kohdentaa tavalla, joka perustuu ministeriön strategiатыön pisimmällä oleviin osiin ja joka tuottaa ministeriötä hyödyttävää tutkimusta. Sen sijaan vapaan tutkimusrahoituksen lisääminen edellyttää sekä strategiатыötä tutkimuksen suuntaamisen taustaksi että tutkimuksen hyödyntämistä koskevien käytäntöjen kehittämistä.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen edellyttämän sektoritutkimuksen toimenpideohjelman lähtökohdat ovat tiede- ja teknologianeuvoston tutkimuksen kehittämisohjelmille antaman rakennesuosituksen mukaisesti ryhmiteltynä seuraavat:

A: Strateginen kehittäminen

- hallinnonalan visio sektoritutkimuksesta hallinnon strategisena resurssina

Oikeusministeriön strategia ei anna kovin hyviä aineksia tällaisen vision täsmentämiselle, joten visiota on tarkennettava seuraavan strategiakerroksen yhteydessä. Sektoritutkimuksen kehittämisohjelmaa varten visio voidaan luonnostella esimerkiksi seuraavasti:

Oikeusministeriön visiona on oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen ja yliopistollisten tutkimusyksiköiden yhteistyöstä muodostuva, laaja-alainen ja monitieteinen oikeuspoliittinen tutkimus, joka tuottaa sekä ministeriön strategian mukaisessa kehittämisessä merkityksellistä tutkimustietoa että sellaista yleistä kotimaista ja kansainvälistä kehitystä koskevaa tietoa, jonka avulla oikeuspolitiikan ja oikeusministeriön strategiaa arvioidaan ja uudistetaan.

- tutkimuksen strategiset kehittämistavoitteet

Oikeusjärjestyksen kehittäminen ja hallinnonalan strateginen johtaminen edellyttävät selkeää, monipuolista ja jäsentynyttä tiedollista perustaa sekä suomalaisesta yhteiskunnasta että kansainvälistyvistä toimintaympäristöstä.

Sektoritutkimuksen keskeinen strateginen kehittämistavoite on laajentaa oikeuspoliittisen tutkimuksen kenttää vastaamaan oikeusministeriön hallinnonala ja oikeuspolitiikan haasteita. Tässä tarkoituksessa on toisaalta tehostettava ja entisestään kansainvälistettävä tutkimusta oikeuspoliittisen tutkimuksen nykyisillä ydinalueilla ja toisaalta edistettävä uudenlaisen oikeuspoliittisen tutkimuksen syntymistä sellaisissa kansainvälistyneeseen toimintaympäristöön liittyvissä kysymyksissä, joita oikeuspoliittinen tutkimus ei vielä kata.

Olemassa olevan sektoritutkimuksen osalta ensisijaisena kehittämistavoitteena on oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen vahvistaminen sekä lisäresurssien ohjaaminen ministeriön strategian kannalta keskeisiin kysymyksiin: seuraamusjärjestelmien ja oikeuslaitoksen toiminnan tutkimukseen, kansainvälisesti ajankohtaisten kysymysten tutkimukseen ja tutkimustiedon hyödyntämiseen sekä arviointi- ja seurantatutkimuksen tehostamiseen. Lähtökohtana on, että tutkimuslaitos vastaa oikeuspolitiikan ydinalueilla sekä suomalaiseen yhteiskuntaan että kansainvälistymiseen liittyvistä tiedontarpeista. Muu sektoritutkimus on pääasiallisesti oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen toimintaa täydentävää tai sen toiminnan ulkopuolisille alueille suuntautuvaa.

Uuden sektoritutkimuksen aikaansaamisen osalta ensisijaisena tavoitteena on kehittää sellaista erityisesti talouden kansainvälistymiseen ja valtioidenväliseen yhteistyöhön liittyvää tutkimusta,

jonka näkökulma on oikeuspoliittinen ja jolla on selkeät liittynät oikeusministeriön strategiaan tai strategiatyöhön. Oikeusministeriön strategiatyötä varten tarvitaan tutkimuksellista perustietoa ja ajankohtaisten kysymysten arviointia erityisesti talouden globalisoitumiseen ja valtioidenväliseen yhteistyöhön liittyvistä oikeudellisista ilmiöistä. Tämä edellyttää uudenlaista yhteistyörakennetta, jossa oikeusministeriö on rahoittajana ja tutkimustarpeiden esille tuojana, oikeuspoliittinen tutkimuslaitos oikeuspoliittisen tutkimuksen koordinoijana ja yliopistolliset tutkimusyksiköt varsinaisen tutkimustoiminnan toteuttajina.

Osana kehittämistyötä tulee pyrkiä siihen, että oikeuspoliittinen tutkimuslaitos ja ministeriön yliopistolliset yhteistyöyksiköt sekä muodostavat keskenään oikeuspolitiikan eri osa-alueita kattavia tutkimusprojekteja että osallistuvat näkökulmiltaan laajalaisempiin tutkimusprojekteihin ja edustavat niissä oikeuspolitiikan näkökulmia. Samalla tulee pyrkiä nykyistä selvästi tehokkaammin hyödyntämään etenkin Suomen Akatemian tutkimusrahoitusta sekä saamaan oikeuspoliittinen tutkimus yhdeksi Akatemiarahoituksen säännönmukaisista kohdealoista.

- tutkimuksen hyödyntämisen strategiset kehittämistavoitteet

Tutkimuksen hyödyntämisen osalta ei ole mahdollista määritellä yleisiä kehittämistavoitteita vaan vain eräitä menettelyllisiä parannuksia. Ministeriöllä ei ole ollut sektoritutkimuksen strategiaa, tutkimuksen hyödyntämistä koskevat yhteiset periaatteet puuttuvat ja tutkimushankkeita koskeneen selvityksen perusteella käytännöt ovat varsin kirjavina. Kehittämistavoitteiden täsmen-täminen edellyttää siksi ensin osastokohtaista strategiavalmistelua ja osastokohtaisten strategioiden yhteensovittamista ministeriössä

Tutkimusten hyödyntämistä edistetään yhdenmukaistamalla tutkimusten tilauskäytäntöjä ja korostamalla toimeksiantojen määrittelyn tärkeyttä. Tutkimusta tilattaessa on määriteltävä sen käyttötarkoitus sekä nimettävä tuloksia hyödyntävä hanke ja sen vastuuhenkilö.

Osaksi tutkimuksen hyödyntämiseen ja osaksi sektoritutkimuksen hallinnoinnin selkeyttämiseen liittyvinä toimina ministeriö erottaa vuoden 2006 alusta lainvalmisteluun liittyvät hankekohdaiset selvitykset tutkimusmäärärahoista siten, että selvitysten rahoitusta hallinnoidaan ja selvityksistä päätetään lainvalmisteluosastolla osana lainvalmistelun yleistä resursointia. Samanaikaisesti oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen resurssien kohdentamista tutkimustoimintaan edistetään vähentämällä laitokselle osoitettavia teknisluonteisia selvitystehtäviä.

- valtioneuvoston periaatepäätöksen kohdista 19–21 johtuva kehittämistarve

Oikeusministeriö nimeää sektoritutkimuksen vastuuhenkilön. Tehtävä kuuluu luontevimmin ministeriön strategiaprosessista sekä siihen liittyvästä suunnittelu- ja kehitystyöstä vastaavalle virkamiehelle. Lisäksi nimetään sektoritutkimuksen johtoryhmä, jossa oikeuspoliittista tutkimustietoa hyödyntävät osastot ja yksiköt ovat edustettuina.

Selvitysmies Huttusen ehdotuksesta poiketen johtoryhmän puheenjohtajaksi ei tule kansliapäällikkö vaan sektoritutkimuksen vastuuhenkilö. Tätä voidaan oikeusministeriön osalta pitää tarkoituksenmukaisena sektoritutkimuksen ja ministeriön strategian tiiviin vuorovaikutuksen vuoksi. Sektoritutkimuksen vastuu-

henkilö myös vastaa oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tulostuloksesta.

Oikeusministeriön tutkimusrahoitusta lisätään selvästi vuodesta 2006 alkaen. Välittömimmät tarpeet kohdistuvat sidottuihin tutkimusmäärärahoihin eli oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen resurssien vahvistamiseen. Sitomattoman tutkimusrahoituksen lisäämisen arvioidaan tuottavan paremman tuloksen, kun rahoituksen kohdentamista ja hyödyntämistä sekä siihen liittyvää yhteistyöverkostojen vahvistamista valmistellaan ministeriön strategiatyön osana ja strategiatyöhön perustuen. Lisäksi oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen resurssien vahvistaminen lisää laitoksen mahdollisuuksia tehdä ns. vapaata oikeuspoliittista tutkimusta, jota muutoin rahoitettaisiin osaksi sitomattoman tutkimusrahoituksen kautta.

Osana oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen ja yliopistollisten yhteistyöyksikköjen yhteistyön edistämistä pyritään siihen, että oikeuspoliittinen tutkimus voi hyödyntää Suomen Akatemian rahoitusmuotoja sekä laajempien oikeuspoliittisten tutkimusprojektien toteuttamiseen että muihin hankkeisiin liittyvien oikeuspoliittisten näkökulmien esiintuomiseen.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen mahdollisuuksia ulkoisen tutkimusrahoituksen tehostamiseen selvitetään edelleen. Ilmeistä on, että laitoksen ja yliopistollisen tutkimuksen yhteistyön edistäminen parantaa osaltaan myös mahdollisuuksia tutkimusrahoituksen hankkimiseen. Laitoksen toimialasta johtuen oikeusministeriön hallinnonalan ulkoista tilaustutkimusta on kuitenkin verraten vähän. Laitoksen tutkimusrahoituksen hallinnan ja kustannuslaskennan sekä laskutusperusteiden on arvioitu olevan asianmukaisia.

- sektoritutkimuksen kansainvälistäminen

Oikeusministeriöllä on oman strategiansa näkökulmasta perustellut syyt edistää oikeuspoliittisen tutkimuksen kansainvälistämistä. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen resurssien lisäyksen osana laitokselle osoitetaan erikseen lisärahoitus kansainvälisen tutkimuksen ja keskustelun seurantaan sekä niistä tiedottamiseen. Kansainvälisiin tutkimushankkeisiin osallistumista edistetään sekä tulosohjauksen keinoin että sitomatonta tutkimusrahoitusta kohdennettaessa.

B: Operatiivinen kehittäminen

Oikeusministeriö toteuttaa vuosina 2005 – 2007 alla yksilöidyt kehittämistoimet ja arvioi samalla niiden tuloksellisuutta. Samanaikaisesti tutkimustoiminta ja sen hyödyntäminen integroidaan kiinteästi ministeriön strategiaan. Kehittämisen jatkotoimista päätetään vuoden 2007 loppuun mennessä.

1. Oikeusministeriön sisäiset kehittämistoimet

Ministeriö nimeää tutkimustoiminnan vastuuhenkilön vuoden 2005 aikana sekä sektoritutkimuksen ohjausryhmän viimeistään vuoden 2006 alusta.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen ohjaus uudistetaan vuoden 2006 alusta.

Oikeusturvapolitiikan suunnittelua ja strategian täsmentämistä tehostetaan ja alan tutkimustarpeet täsmennetään. Lainvalmistelututkimuksen merkitys arvioidaan ja sen hyödyntämistavat täsmennetään, samoin kuin lainvalmisteluosaston muut strategiset tutkimustarpeet.

Lainvalmisteluun liittyvät selvitysluonteiset hankkeet siirretään tutkimus- ja kehittämisvaroista rahoitettavista lainvalmistelun yleisistä määrärahoista rahoitettavaksi vuoden 2006 alusta.

Teknisluonteisten tiedontarpeiden täyttäminen hoidetaan pääsääntöisesti ministeriön / osastojen omin resurssein viimeistään vuoden 2007 alusta ja oikeuspoliittiselle tutkimuslaitokselle esitettävistä tiedontuottamispyyntöistä sovitaan tutkimustoiminnan vastuuhenkilön kanssa vuoden 2006 alusta.

2. Sidotut tutkimusmäärärahat ja oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen lisäresursointi

[Laskelmassa on käytetty yhden tutkijatyövuoden kokonaiskustannuksina 75 000 €, johon on laskettu oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen käyttämät palkkakulujen sivukustannukset ja yleiskuluosuudet. Lisäksi on tehty varaukset uusien tutkimushankkeiden edellyttämiin oheiskustannuksiin.]

Ensisijainen kehittämishanke: seuraamusjärjestelmien tutkimuksen tehostaminen

Oikeuspoliittiseen tutkimuslaitokseen luodaan seuraamusjärjestelmien tutkimukseen erikoistuva tutkijaryhmä, johon sijoitetaan vähintään kaksi nykyisen kriminologisen yksikön virkaa ja kuusi uutta virkaa. Tätä varten perustetaan kuusi uutta tutkijavirkaa vuosina 2006 ja 2007.

Määrärahalisäys 2006:	300 000 €
Määrärahalisäys 2007:	300 000 €

Toissijainen kehittämishanke: kansainvälisen oikeuspoliittisen tutkimuksen seurannan ja oikeuspoliittisen keskustelun tehostaminen

Oikeuspoliittiseen tutkimuslaitoksen luodaan oikeuspoliittisen tutkimuksen seurantaan ja siitä tiedottamiseen keskittyvä toiminto, jota varten perustetaan kaksi uutta virkaa. Laitos ja OM järjestävät vuodesta 2006 alkaen vuotuisen ”Ajankohtaista oikeuspolitiikasta” –seminaarin, johon kytketään sekä tutkimuksellista että poliittista keskustelua ja jonka puheenvuorot julkaistaan.

Määrärahalisäys 2006:	200 000 €
-----------------------	-----------

Kolmassijainen kehittämishanke: arviointi- ja seurantatutkimuksen tehostaminen

Oikeuspoliittiseen tutkimuslaitokseen luodaan lainsäädännön arviointi- ja seurantatutkimukseen erikoistuva tutkijaryhmä, johon sijoitetaan vähintään kaksi laitoksen nykyistä tutkijaa ja jota varten perustetaan kaksi uutta virkaa.

Määrärahalisäys 2007:	200 000 €
-----------------------	-----------

Kehittämishankkeiden yhteydessä toteutettava oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen toiminnan kehittäminen

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen yksikköjako puretaan ja laitos organisoidaan laaja-alaisten tutkijaryhmien perusteella. Laitoksen sisäisenä resurssien uudelleen kohdentamisena käynnistetään arviointi- ja seurantatutkimukseen erikoistuvan tutkijaryhmän sekä oikeusturvapolitiikkaan erikoistuvan tutkijaryhmän muodostaminen.

Demokratiatutkimus ja muut mahdolliset erillishankkeet

Demokratiatutkimukseen ja mahdollisiin muihin valtioneuvoston yhteisiin hankkeisiin osoitetaan erillisrahoitusta niihin kohdennettujen määrärahojen puitteissa. Muilta osin tällaisten hankkeiden rahoitusta arvioidaan ministeriön strategiatyön ja eri hankkeiden siinä saaman painoarvon perusteella myöhemmin. Lainsäädäntötutkimusta pyritään edistämään sekä arviointi- ja seurantatutkimuksen kehittämisen kautta että lainvalmisteluun ja sääntelyyn yleisesti liittyvien kehittämishankkeiden osana.

3. Sitomattomat tutkimusmäärärahat ja niiden suuntaaminen kansainvälistymiseen liittyviin oikeuspoliittisiin kysymyksiin

Oikeusministeriö käynnistää vuoden 2006 keväällä hankkeen, jossa etsitään 1 – 2 yliopistollista yksikköä yhteistyökumppaneiksi sopimusperusteiseen ”oikeuspolitiikan kansainväliset haasteet” – tutkimus- ja seurantahankkeeseen. Hankkeessa pyritään saamaan ministeriön strategiaan liittyvää ja mahdollisesti strategian uudistamistyötä tukevaa perustietoa erityisesti sellaisista talouden globalisoitumiseen ja valtioidenväliseen yhteistyöhön liittyvistä kysymyksistä, joilla arvioidaan olevan oikeuspoliittista merkitystä Suomessa ja Suomen osallistumiselle kansainväliseen yhteistyöhön. Tavoitteena on, että rahoituspäätökset tehdään syksyn 2006 aikana ja hankke tai hankkeet aloitetaan vuoden 2007 alussa. 2 – 4 vuotta kestävien hankkeiden aikana ja niiden päätyttyä arvioidaan sekä hankkeiden tuloksia että niiden hyödynnettävyyttä.

Määrärahalisäys 2007: 250 000 – 400 000 €

4. Vuosien 2008 – 2010 kehittämistoimet

Muista kehittämistoimista päätetään vuoden 2007 loppuun mennessä kehittämistoimista saatujen kokemusten ja ministeriön strategiatyössä muodostuneiden tutkimustarpeiden pohjalta. Tällöin etusijalla ovat ne tutkimustarpeet, joita ei suunnittelun ja strategiatyön aikatauluihin liittyvistä syistä ole voitu sisällyttää vuosien 2006 ja 2007 kehittämistoimiin.

